

VRIJEME KOJE JE PRETHODILO PREUSTROJU FSR-a NA PODRUČJA

(Prigodom obilježavanja 10. obljetnice preustroja FSR-a u Hrvatskoj i BiH,

Samobor-Tabor, 8.-10. listopada 2010.)

Uvod

Preustroj FSR-a u nas, koji se dogodio prije deset godina, ima vrlo važnu ulogu. O tome smo imali ili ćemo imati priliku čuti od onih, koji su izvijestili ili će izvijestiti o samom preustroju i vremenu koje je slijedilo poslije preustroja FSR-a. Tu se misli na vitalnost FSR-a, na sve one pozitivne strane ovog preustroja, što je dalo novi zamah našem FSR-u, pa i Frami u nas.

Ovo kratko izlaganje o vremenu koji je prethodilo preustroju Franjevačkoga svjetovnog reda u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini dijeli se na dva dijela: daljnja i bliža priprema preustroja.

I. DALJNJA PRIPREMA PREUSTROJA FSR-a NA PODRUČJA

Daljnja priprema preustroja obuhvaća dva razdoblja: prvo razdoblje, faza traje od početka stvaranja novog Pravila FSR-a, 1966. godine, pa do prve Nacionalne interobedijencijalne skupštine, 1969. godine. Druga faza traje od te skupštine do odobrenja Pravila 1978. godine.

1. Prvo razdoblje

Još 5. rujna 1946. četiri franjevačka generalna ministra odobrila su Statut međunarodnog vijeća Trećeg reda sv. Franje Asiškoga, a to vijeće su činila samo četiri generalna komesara kao delegati generalnih ministara¹; u tom Vijeću još nije bilo članova Trećeg reda. Pokušaj stvaranja novog Pravila FSR-a 1947. godine nije uspio. Ipak uspjelo se s novim Konstitucijama FSR-a, koje su odobrene 25. kolovoza 1957.² No, te Konstitucije bile su tumačenje Pravila FSR-a iz 1883. godine, ali i više od tumačenja tog Pravila. One su, naime, utirale novi put FSR-u, koji se otvorio tek poslije Drugoga vatikanskog sabora (1962.-1965.). Ovaj je Sabor tako snažno zahvatio u život Crkve, da su svi kršćani katolici osjećali potrebu za obnovom: biskupi, svećenici, redovnici, redovnice, razni laički pokreti koji su vezani uz redovnike i redovnice, vjernici laici, itd. Svi. I Franjevački svjetovni red osjećao je potrebu da se obnovi. Upravo je rad na novom Pravilu FSR-a daljnja priprava za preustroj FSR-a na područja. Zašto? Jer je taj rad išao za jedinstvom i autonomijom FSR-a. Preustroj je nadošao u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini ili bolje na hrvatskom jezičnom području 2000. godine. A u tome radu na poseban su se način istakli duhovni upravitelji Trećeg reda sv. Franje 1966. i 1967. godine u tadanjoj Jugoslaviji. Naime, četiri generalna komesara Franjevačkih redova uputila su iz Rima pismo 9. ožujka 1966. upraviteljima i trećorecima svih franjevačkih obedijencija, u kojem se traži obnova Pravila, Konstitucija i Obrednika TR-a. U to vrijeme u nas je prednjačila u pogledu obnove TR-a Franjevačka provincija sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri. Već 1960. godine u ovoj Provinciji organizirano je savjetovanje upravitelja Trećeg reda, koje se idućih godina nastavilo. Zato nije čudno, što je povjerenik za TR ove Provincije, fra Gabrijel Štokalo, predložio da sve franjevačke provincije pošalju u Rim jedinstveni prijedlog za obnovu Pravila, Konstitucija i Obrednika³. I tako je došlo do vrlo značajnog nacrtu novog Pravila u našoj zemlji. Nacrt je, nakon brojnih susreta predstavnika upravitelja TR-a svih franjevačkih obedijencija i provincija, konačno uobličen 2. ožujka 1967. i poslan u Rim⁴. A što je značajno u ovom Nacrtu? Pa to da on želi da Treći red bude *jedinstven*, to jest da se ne dijeli na franjevačke obedijencije; zatim taj Nacrt traži da Treći red bude *samostalan*, autonoman. Prvi franjevački red i Treći samostanski red samo bi duhovno vodili Treći svjetovni red. Nacrt još želi da se Treći red naziva Franjevački svjetovni red, da upravitelj bude *duhovnik*, da se zadruga Trećeg reda zove *zajednica* FSR-a. Sve je to kasnije ušlo u novo Pravilo FSR-a, možda zahvaljujući upravo i dalekovidnosti naših tadašnjih upravitelja Trećeg reda. Jedino novo Pravilo umjesto *zajednica* upotrebljava riječ *bratstvo*.

2. Drugo razdoblje

Za Franjevački svjetovni red hrvatskoga jezičnog područja nezaobilazan je datum 16. studenog 1969. Tog dana bio je Nacionalni interobedijencijalni sastanak za obnovu Trećeg reda kod braće franjevaca na Kaptolu u Zagrebu. Poticaj za ovaj sastanak dao je Fra Zorislav Lajoš, franjevac Provincije

Usp. *Pravilo Franjevačkoga svjetovnog reda, 1978.-2003.; Zbornik radova sa simpozija održanog u Samoboru, 11. i 12. listopada 2001.*, str. 88.

² Usp. *Isto*.

³ Usp. *Isto*, str. 90.

⁴ Usp. *Isto*, str. 92-93.

sv. Ćirila i Metoda, veliki promicatelj FSR-a u nas, čovjek silne energije i jedan od pokretača „Glasa koncila“⁵. Iako je sastanak bio upriličen s nakanom, da i Treći red hrvatskoga jezičnog područja dadne svoj obol u stvaranju Pravila FSR-a, on je bio mnogo više od toga. Kako se stvari u pogledu novog Pravila na općem planu nisu dobro razvijale, to je bio upriličen međunarodni kongres u Asizu od 27. rujna do 3. listopada 1969. Na tom kongresu bili su predstavnici Trećeg reda sv. Franje, te Prvog reda i Trećega samostanskog reda skoro iz cijelog svijeta; dakako, bili su predstavnici i hrvatskoga jezičnog područja⁶. Na spomenutom sastanku u Zagrebu 1969. godine bili su predstavnici svih franjevačkih provincija iz tadašnje Jugoslavije, kako Prvog reda i Trećeg samostanskog reda tako i članova Trećeg reda. Ovaj sastanak bio je važan za buduće jedinstvo i autonomiju FSR-a u nas. Iako je na sastanku bilo riječi o osnivanju Nacionalnoga interobedijencijalnog vijeća Trećeg reda, ipak tada je osnovan samo Nacionalni odbor TR-a. I to je bio vrlo značajan korak, iako taj odbor nije imao jurističku nego samo savjetodavnu ovlast⁷. Interobedijencijalno vijeće FZ (FSR-a) osnovat će se u nas malo kasnije. Taj Interobedijencijalni odbor TR-a uspio je u nas organizirati „Proslavu 750. obljetnice osnutka Franjevačke zajednice“, 6. i 7. studenog 1971. s vrlo bogatim programom. Najprije je bio organiziran radni sastanak Provincijskih vijeća franjevačkih zajednica (FSR-a) i duhovnika (asistenata) iz svih provincija, a potom i sastanak svih članova Franjevačkih zajednica s vrlo dobrim predavanjima⁸. U Hrvatskoj provinciji sv. Jeronima franjevac konventualaca, nažalost, Provincijsko vijeće FZ (FSR-a) osnovano je tek 1976. godine i imalo je svoj prvi sastanak 19. i 20. lipnja te godine u Zagrebu⁹. Ostale franjevačke provincije, barem neke, učinile su to prije.

27. ožujka 1976. održano je u samostanu Gospe Lurdske u Zagrebu plenarno zasjedanje Interobedijencijalnog vijeća TR-a hrvatskoga jezičnog područja. Na tom sastanku izabran je Odbor Trećeg reda (interobedijencijalni), u koji je ušlo 8 članova FSR-a i 3 duhovna asistenta. Fra Franjo Vlašić iz Franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri, koji izvještava o ovom zasjedanju 18. ožujka 1977., jer to nitko drugi prije nije učinio, piše da je on pokrenuo list *Brat Franjo* za potrebe trećoredaca svoje Provincije u 2.000 primjeraka sa ciljem promicanja evanđeoskog života, kakav je provodio sv. Franjo. On preporučuje list duhovnim asistentima pojedinih provincija i članovima Trećeg reda¹⁰. Kasnije će ovaj list postati zajednički za sve članove FSR-a hrvatskoga jezičnog područja. Od 1982. list izdaje Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda. Prvi *Statut Trećeg reda hrvatskih franjevačkih provincija* napisan je 27. ožujka 1976. Statut ima 30 točaka, a ima ove naslove: uvod, ime i svrha, središnja tijela, duhovna asistencija, prelazne i završne odredbe¹¹.

II. BLIŽA PRIPREMA PREUSTROJA FSR-a NA PODRUČJA

Pravilo FSR-a, koje je odobrio Pavao VI., 24. lipnja 1978., „dijeli FSR u bratstva raznih razina: mjesno, područno, nacionalno i međunarodno“ (br. 20). Pravilo Pavla VI jasno govori i pretpostavlja autonomiju FSR-a. Tako u br. 2. piše da se FSR «oblikuje kao organska cjelina svih katoličkih bratstava koja su rasprostranjena po cijelom svijetu.» Ovaj tekst u prvom redu govori o jedinstvu FSR-a, ali govori i o njegovoj autonomiji. Br. 21 donosi: «Svako bratstvo bilo koje razine animira i njime upravlja vijeće i ministar koje izabiru zavjetovana braća i sestre po konstitucijama.» Više nema spomena o nekim podjelama FSR-a prema franjevačkim obedijencijama i provincijama. No to se nije moglo odmah ostvariti. U Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini postoje, po mom skromnom mišljenju, dvije faze priprema za preustroj FSR-a na područja. Prva faza traje od odobrenja Pravila, 1978. godine, pa do godine 1998., kad se na Nacionalnom kapitulu u Samoboru FSR razdijelio na područja, odnosno dao nacrt za tu podjelu. Druga i konačna faza traje od 1998. do 2000., kad je ta podjela i zaživjela, kad se ona stvarno i dogodila. Inače, do preustroja FSR-a trebalo je u našoj domovini doći mnogo ranije, no Domovinski rat je to onemogućio.

1. Prvo razdoblje

Novo Pravilo je ubrzo prevedeno na hrvatski jezik. Fra Franjo Vlašić, predsjednik Vijeća TR-a, poziva provincijske duhovne asistente, da proučavaju, upoznaju i šire novo Pravilo¹². Na sastanku Komisije za

⁵ Usp. *Brat Bonaventura*, izdala Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, (nema godine izdanja, ali sigurno je 2009. ili 2010.) Zagreb, str. 8-9.

⁶ Usp. *Pravilo Franjevačkoga svjetovnog reda, 1978.-2003.; Zbornik radova sa simpozija održanog u Samoboru, 11. i 12. listopada 2001.*, str. 95.

⁷ Usp. *Isto*, str. 96-97.

⁸ Usp. *FSR*, u *Arhiv Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca na Svetom Duhu u Zagrebu*.

⁹ Usp. *Obavijesti članovima Trećeg reda Hrvatske provincije franjevaca konventualaca svetog Jeronima*, u *Arhiv Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca na Svetom Duhu u Zagrebu*, 1976., br. 1, str. 1.

¹⁰ Usp. *Izveštaj Provincijalata hrvatskih franjevačkih provincija*, u *Arhiv Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca na Svetom Duhu u Zagrebu*, str. 5.

¹¹ Usp. *Arhiv Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca na Svetom Duhu u Zagrebu*.

¹² Usp. Dopis fra Franje Vlašića, predsjednika Vijeća TR, provincijskim duhovnim asistentima za Treći red od 9.

FSR i apostolat, 6. prosinca 1979., jednoglasno je izabran za predsjednika te komisije fra Franjo Vlašić, a za potpredsjednike fra Josip Baričević i fra Šime Samac. Ova komisija trebala je pripremiti proslavu 800. obljetnice rođenja sv. Franje Asiškoga¹³. Godine 1978. i 1979. postoje dva glasila FSR-a: *Brat Franjo* i *Glasnik sv. Franje*. Nije postignut dogovor o objedinjavanju ovih listova¹⁴. *Brat Franjo*¹⁵ počeo je izlaziti 1977. godine, a godina početka ponovnog izlaženja *Glasnik sv. Franje*¹⁶ nije mi poznata. Vjerujem da se ovaj posljednji list ugasio najkasnije 1982., kad je list *Brat Franjo* nastavila izdavati Provincija sv. Ćirila i Metoda.

Nije poznato o kojem Odboru FSR-a piše fra Franjo Vlašić, kad njegovo osnivanje, prema jednom svom dopisu iz 1980. godine, smješta u godinu 1976¹⁷. Vjerojatno se radi o Središnjem odboru za proslavu 800. obljetnice rođenja sv. Franje. Nacionalni odbor Trećeg reda, naime, osnova je još 16. studenog 1969. Za fra Franju Vlašića pokrenut je proces za proglašenje blaženim. Neka bude ovdje spomenuto, da on u svom dopisu od 19. veljače 1981., koji je uputio članovima Komisije za FSR i apostolat kao i članovima Odbora FSR-a, piše kako je njegovo zdravlje teško narušeno 1980. godine¹⁸. On je nekoliko godina poslije toga i umro u Dubrovniku, 16. kolovoza 1985., a rođen je 26. veljače 1930. u Sovićima u Hercegovini¹⁹. Dao Bog da bi ovaj uzorni redovnik i svećenik postao svojim svetim životom uzor svim franjevcima i članovima FSR-a, ali i drugima!

Provincijsko vijeće FSR-a Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca imalo je svoj sastanak u Zagrebu, 1. srpnja 1982., na kojem je izabran Odbor tog Vijeća²⁰.

Do sada sam slijedio dopise pohranjene u Arhivu Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca na Svetom Duhu u Zagrebu, a odsada slijedim listove *Brat Franjo* (1982.-2000.), glasilo FSR-a za hrvatsko jezično područje, i *Bratstvo*²¹, glasilo FSR-a franjevac konventualaca (1995.-2001.).

a) Vrhovna uprava FSR-a i druge uprave

U Rimu je održan 1982. godine generalni kapitul FSR-a, koji je u središtu pažnje imao odgovornost pretpostavljenih za FSR na mjesnoj, regionalnoj, provincijskoj i nacionalnoj razini²². Dakle, ovaj kapitul vodi računa i o redovničkoj provincijskoj razini FSR-a, koja je aktualna. Dug je još put do područne, izvanobedijencijalne razine.

Generalni kapitul FSR-a, koji je održan u Madridu 1984. godine, bio je dobrim dijelom posvećen izradi budućih Konstitucija FSR-a, Statutu i Obredniku, te formaciji mlađih članova FSR-a i čvršćoj suradnji FSR-a i Franjevačke mladeži (GIFRA)²³. Izgleda da nije bilo riječi o preustroju FSR-a na područja.

Fra Karlo Scheffer, OFM, generalni asistent FSR-a, u razgovoru koji je s njim vodio fra Nikola Vukoja, kaže: „Svi smo svjesni važnosti FSR-a ali smo još uvijek u fazi traženja i snalaženja jer su promjene uvjetovane novim Pravilom takve naravi da iziskuju promjenu mentaliteta u samim članovima FSR-a, a onda i promjenu mentaliteta Prvog reda“²⁴. Dakle, i za preustroj FSR-a traži se promjena mentaliteta kako kod FSR-a tako i kod Prvog reda i Trećega samostanskog reda. Fra Karlo Scheffer daje zanimljiv podatak obzirom na broj članova FSR-a kod braće franjevac opservanata. Taj broj je 1979.

---

veljače 1979., u *Arhiv Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca na Svetom Duhu u Zagrebu*.

¹³ Usp. *Sastanak Komisije za FSR i apostolat* (6. prosinca 1979.), u *Arhiv Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca na Svetom Duhu u Zagrebu*.

¹⁴ Usp. *Zapisnik sastanka Vijeća provincijskih duhovnih asistenata Trećeg reda sv. franje*, od 21. ožujka 1979., u *Arhiv Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca na Svetom Duhu u Zagrebu*.

¹⁵ Sadašnji naziv ovog lista: *Brat Franjo, list Franjevačkih zajednica* (u daljnjem tekstu *Brat Franjo*).

¹⁶ Inače *Glasnik sv. Franje* počeo je izlaziti 1911. godine. Prije toga izlazio je pod nazivom *Ružičnjak sv. Franje Serafskoga*, koji je počeo je izlaziti 1895. godine; naime, kod *Glasnika sv. Franje* iz 1911. godine naznačeno je 16. godište izlaska - kao nastavak prethodnog lista. *Glasnik sv. Franje* izlazi do 1944. godine uključivo (posljednje godište u posjedu franjevačke biblioteke na Kaptolu u Zagrebu) ili možda do 1945. godine.

¹⁷ Usp. dopis Fra Franje Vlašića *Provincijskim duhovnim asistentima FSR-a* od 20. kolovoza 1980., u *Arhiv Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca na Svetom Duhu u Zagrebu*.

¹⁸ Usp. *Arhiv Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca na Svetom Duhu u Zagrebu*.

¹⁹ Usp. *Hrvatski franjevački biografski leksikon*, Zagreb 2010. (LZMK), str. 564.

²⁰ Usp. *Izveštaj o FSR-u za kapitul redovničke Provincije franjevac konventualaca 1983. godine*, u *Arhiv Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca na Svetom Duhu u Zagrebu*.

²¹ Puni naziv: *Bratstvo Franjevačkoga svjetovnog reda franjevac konventualaca* (Zagreb, 1995.-2001.) (u daljnjem tekstu *Bratstvo*).

²² Usp. *Brat Franjo* 3(1983)10.

²³ Usp. *Isto* 3(1984)2.

²⁴ *Isto* 2(1986)3.

godine iznosio 804.353 člana FSR-a, a 27.000 članova Franjevačke mladeži²⁵. Taj broj članova FSR-a će idućih godina naglo pasti u cijelom svijetu, barem prema sadašnjoj ukupnoj statistici članova FSR-a.

Godine 1986. u našoj domovini boravila je s. Manuela Mattioli, generalna ministra FSR-a. S njom je vodio razgovor fra Nikola Vukoja. Ona kaže da je FSR postao jedinstven upravo dok je ona bila predsjednica Međunarodnog vijeća FSR-a (1973.), da je inicijativa za ujedinjenje različitih obdijeljenosti FSR-a i za njegovo osamostaljenje potekla od članova FSR-a, da se u pogleda uspostave jedinstva FSR-a ne treba previše žuriti jer FSR još nije posve zreo za punu samosvojnost; još on treba pomoć Prvog reda. Ona iznosi, da je FSR 1982. godine imao oko 2 milijuna aktivnih članova FSR-a, a s pasivnim članovima oko 3 milijuna. Generalnu ministru jako se dojmio susret s članovima FSR-a u našoj domovini. Kaže da je u tim susretima doživjela franjevačku jednostavnost i bliskost, a napose u Tolisi gdje je zaigrala u kolu s trećorecima. U Širokom Brijegu navrle su joj suze na oči, kad joj se približila jedna starica i jednostavno rekla: „Blagoslovljena majka koja te je rodila i blagoslovljena ti što si nam došla!“²⁶ Inače, Manuela Mattioli susrela se s članovima FSR-a iz Hercegovine i južne Hrvatske u Kočerinu²⁷. Ona je odigrala je vrlo važnu, presudnu ulogu u sastavljanju novog Pravila FSR-a²⁸.

Na Generalnom kapitulu FSR-a, koji je održan 1990. godine u Fatimi, u Portugalu, potvrđeno je između ostalog jedinstvo FSR-a. Predsjedništvo međunarodnog vijeća FSR-a nastojat će prevladati podijeljenost podijeljenosti koje su u prošlosti obilježavale FSR. Predsjedništvo će nastojati da se u samom Međunarodnom vijeću razvija jedinstvo kao i jedinstvo s nacionalnim i regionalnim vijećima, te poticati sva nacionalna bratstva da ostvaruju jedinstvo koje traži Pravilo i Generalne konstitucije. Isto tako Predsjedništvo će poraditi na povezivanju Franjevačkih obitelji suradnjom duhovnih asistenata u „Konferenciji asistenata“ na generalnoj, nacionalnoj i regionalnoj razini²⁹. Na kapitolu je priopćeno da Predsjedništvo pripravlja službeno izdanje Generalnih konstitucija na talijanskom jeziku. Prijevođe na druge jezike treba poslati na odobrenje Predsjedništvu MVFSR-a. Nacionalni statuti se trebaju izmijeniti i osuvremeniti u skladu s novim Konstitucijama³⁰. Sve se odvija svojim tijekom.

Generalna ministrica FSR-a, Emanuela de Nunzio, u pismu koje je uputila nacionalnim bratstvima FSR-a, izvještava da je na kapitolu 1990. godine predstavljen prvi broj Glasila (Bollettino) Predsjedništva međunarodnog vijeća FSR-a za 1991. godinu. List će se tiskati na talijanskom i engleskom, a možda i španjolskom jeziku³¹. Kasnije će taj list dobiti ime *Koinonia*, koji će pratiti sve značajne događaje FSR-a u svijetu.

U vrijeme Domovinskog rata, i to njegovog početka, stiglo je od generalne ministrice, Emanuele de Nunzio, pismo podrške: „Predragi, u ove dane, u kojim nam sredstva javnog priopćavanja donose dramatične vijesti o događajima u Vašoj zemlji, stalno mislim na Vas i na svu braću koja se nalaze u vrtlogu tih događaja. Sa zabrinutošću i ljubavlju sam uz vas, sjedinjena u žarkoj molitvi da se prijeteće napetosti koje su se nadvile nad vas, što prije riješe. Cijela Italija je dionik događaja koji nas tako izbliza diraju zbog geografske, povijesne i gospodarske povezanosti ... Ali ja se osjećam iznad svega dirnuta zbog bratskih odnosa koji nas vežu i koji nas još intenzivnije pobratimljuju u duhovnom zajedništvu. Čvrsto se nadam da će intervencija odgovornih u Europskoj zajednici biti odlučujuća i da će pomoći da se udalji opasnost sukoba. Ali ipak, kao najveća snaga ostaje molitva Bogu mira. Na nama je, franjevačkim svjetovnjacima, odgovorna zadaća da budemo 'oruđe mira' i to molitvom, svjedočenjem, dijalogom, svim mogućim inicijativama od najvećih do najneznatnijih. Molim vas da prenesete moje osjećaje Predsjedništva Međunarodnog vijeća FSR-a svojoj braći u Hrvatskoj i Sloveniji. Uz bratski zagrljaj *Emanuela Di Nunzio*“³². Ova potpora bila je korisna i potrebna u onim teškim ratnim trenucima kroz koje je prolazila naša domovina.

Snažno je odjeknula vijest u Hrvatskoj, kad je generalni ministar franjevaca kapucina, fra Flavio Cararro, u jeku Domovinskog rata došao u pohod svojoj braći u Osijek. S njim su još došli: fra Florio Tessari, provincijal venecijanskih franjevaca kapucina, i fra Rajmond Ambrosi, delegat Konferencije viših redovničkih poglavara Italije za Istok. Fra Flavio, generalni ministar, želio je osobno doživjeti sve probleme kroz koje prolaze njegova subraća i svi Hrvati u ovom ratu. 3. siječnja 1992., kad je bio najžešći napad na Osijek, posjetio je on ovaj grad. Izjavio je: „U Hrvatsku smo došli na poziv sv. Franje. Da on živi u današnjem vremenu, sigurno bi posjetio svoju subraću zahvaćenu ratnim stradanjima i ne bi žalio

²⁵ Usp. *Isto*.

²⁶ Za sve usp. *Isto*, 5(1986.)9-14.

²⁷ Usp. *Brat Franjo*, 6(1990)15.

²⁸ Manuela Mattioli umrla je u studenom 1992. u Caracasu u Venezueli, a pogreb je bio u Firenzi, u gradu u kojem je i rođena 1939. godine. On je jedna od najzaslužnijih osoba u FSR-u. Usp. *Brat Franjo* 1(1993.)22.

²⁹ Usp. *Brat Franjo* 1(1991)8.

³⁰ Usp. *Isto*, str. 9.

³¹ Usp. *Isto*, 2(1991)7.

³² Usp. *Isto* 4(1991)3.

vlastitog života³³. To znači suosjećati s braćom koja su u nevolji, pa i uz cijenu vlastitog života. Hrabar potez koji zadivljuje.

Poslije netom završenog rata u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 19 provincijalnih ministara franjevac opservanata iz Italije pohodilo je mnogo mjesta ovih dviju zemalja, 25.-30. svibnja 1996. Fra Giacomo Massa, potpredsjednik talijanske Konferencije provincijala, iznio je dojmove i razlog ovog pohoda: „Provincijali su posebno bili dirnuti povezanošću i bliskošću naroda i Crkve koju su zapazili prilikom svojega posjeta Hrvatskoj i BiH. Talijanski franjevci tim su posjetom htjeli utvrditi i unaprijediti već postojeće međusobne veze kao i ohrabriti ljude koji trpe i pružiti im potrebnu pomoć³⁴. I ovaj pohod talijanskih franjevačkih provincijala razrušenog Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini je hvalevrijedan.

Ovdje uvrštavam i vrlo potresno svjedočanstvo o stradanju članova FSR-a u Bosni za vrijeme Domovinskog rata, koje je dao fra Gabrijel Tomić, provincijski duhovni asistent FSR-a Bosne Srebrne, na Nacionalnoj skupštini FSR-a, koja je održana od 20. do 22. listopada 2000. kod braće franjevaca u Samoboru. Od prijeratnih 4.000 članova došlo se na 991 člana FSR-a u 65 župa i samostana. Mnogi su ubijeni, mnogi opet raštrkani po svijetu kao izbjeglice. Fra Gabrijel je rekao: „Rasula se naša Franjevačka zajednica po cijelom svijetu“. U župi Podhum-Žitače pred ženom udovicom iz Drugoga svjetskog rata, koja je bila članica FSR-a 40 godina, neprijatelj je ubio njenog sina i snahu. Na njeno pitanje zašto to čine, neprijatelj je u njene grudi sasuo rafal iz automata. U Trusini su strijeljali očeve i muževe pred očima njihove djece i žena. Nakon toga neprijatelj je natjerao djecu da gaze po mrtvim tijelima svojih očeva. U tom selu neprijatelj je ubio još 12 staraca i starica. U Trusini su ubijene 22 osobe, mučenici. A to se dogodilo 16. travnja 1993., istog dana kad se dogodio pokolj u Ahmićima. Za Ahmiće je saznao cijeli svijet, a Trusinu još nitko nije službeno ni spomenuo do davanja ovog izvještaja. Jedna je starica od 68 godina bila zaklana u napuštenoj štali u blizini svoje kuće krajem travnja 1993. godine, a njezina su muža odveli na potok i raspeli ga na jedan široki hrast te pod njim naložili vatru i polako ga pekli i ispekli. I mnogo toga drugoga strašnoga ispriповedio je fra Gabrijel. A na koncu je svim žrtvama koje je spomenuo još pribrojio 76 staraca i starica, žena i djece, vojnika i civila, koji su umrli samo zato što su bili katolici i Hrvati. Mnogi od njih su bili članovi FSR-a ili pripravnici, a sigurno su svi bili simpatizeri FSR-a. To potresno svjedočanstvo prevedeno je na talijanski i engleski jezik³⁵. Dakako, fra Gabrijel nije nabrojio sve žrtve, kojih je bilo mnogo više.

Na Generalnom kapitulu FSR-a, koji je održan u Meksiku 1993., u središtu zanimanja i obrade bila je svjetovnost članova FSR-a kao bitna značajka identiteta FSR-a³⁶.

Vrlo važan događaj zbio se od 30. kolovoza do 2. rujna 1995. za franjevce i franjevke te za članove FSR-a u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i u Sloveniji. Ove tri države posjetili su generalni ministri franjevačkih redova: fra John Corriveau, generalni ministar franjevaca kapucina, Fra Agostino Gardin, generalni ministar franjevaca konventualaca, fra Gilles Bourdeau, generalni vikar franjevaca opservanata, fra Bonaventura Midili, generalni ministar franjevaca trećoredaca, s. Emanuela de Nunzio, generalna ministrice FSR-a, s. Natalia Alvarenga, vrhovna poglavarica školskih sestara sv. Franje, i s. Felix Maria Malsiner, vrhovna poglavarica franjevki trećoredica. Oni su se susreli 31. kolovoza sa svim višim poglavarima franjevačkih obitelji iz sve tri spomenute države, i to kod franjevaca konventualaca, u dvorani sv. Franje na Svetom Duhu u Zagrebu. Cilj pohoda generalnih ministara bio je ohrabriti braću i sestre u vjeri i nadi zbog tolikih patnja naroda Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Sv. misa se slavila u crkvi sv. Antuna u Zagrebu. Fra Gilles Bourdeau izrekao je u homiliji poticajne misli: „Ako postoji neko umijeće koje je bitno potrebno, onda je to umijeće da učimo od Isusa hodati i činiti dobro kakav god bio ponor u kojemu se nalazili“. Generalna ministrice FSR-a pohodila je Petrinju, Hrastovicu i Čuntić i bila zgranuta ratnim strahotama. Ona se susrela s članovima bratstava FSR-a grada Zagreba u crkvi sv. Franje na Kaptolu poslije večernje mise, 1. rujna, ali i s članovima Frame. 2. rujna susrela se s proširenim Nacionalnim vijećem FSR-a na Kaptolu. Tog dana pohodila je i sestre klarise u Mikulićima³⁷.

Generalni izborni kapitul FSR-a održan je u Rimu 1993. godine. Ponovo je izabrana za generalnu ministricu Emanuela De Nunzio³⁸. Od zaključaka tog kapitula ističem: stalno održavati jedinstvo reda FSR-a kao konstantu djelovanja s obzirom na propise, strukture i pravce oblikovanja i djelovanja³⁹.

Konferencija generalnih duhovnih asistenata organizirala je 1998. godine dvotjedni seminar za nacionalne duhovne asistente FSR-a iz Slavenskih zemalja u Frascatiju blizu Rima. Među generalnim

---

³³ *Isto*, 1(1992)19.

³⁴ *Usp. Isto*, 4(1996)19.

³⁵ *Usp. Isto*, 6(2000)20-21.

³⁶ *Usp. Isto* 2(1994)14.

³⁷ *Usp. Isto*, 5(1995)16-17.

³⁸ *Usp. Isto*, 4(1996)18.

³⁹ *Usp. Isto*, 6(1996)15.

duhovnim asistentima bio je i fra Zvonimir Brusač, Hrvat i samostanski trećoredac. Na seminaru je bio prisutan i nacionalni duhovni asistent Hrvatskoga nacionalnog bratstva FSR-a⁴⁰.

Na Generalnom kapitulu FSR-a, koji je održan u Rimu 1999. godine, izglasane su Konstitucije FSR-a⁴¹.

Generalnim asistentom FSR-a od franjevacu opservanata postao je 2000. godine fra Ivan Matić, član Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda⁴². Bogu hvala! On još vrlo lijepo radi na opće zadovoljstvo svih nas.

b) Nacionalne skupštine FSR-a

8. listopada 1983. bila je u Zagrebu, u franjevačkom samostan Gospe Lurdske, Nacionalna izborna skupština FSR-a. Prisutni su bili dosadašnji članovi Nacionalnog vijeća, zatim delegati pojedinih franjevačkih provincija, predsjednici Provincijskih vijeća, te provincijski duhovni asistenti FSR-a. Izglasan je Statut Nacionalnog vijeća FSR-a, te potom preveden na talijanski i poslan u Rim na odobrenje. Izabrano je novo Nacionalno vijeće FSR-a: za predsjednika br. Maksimilijan (Jurica Gašparović), koji je bio i do tada predsjednik, za potpredsjednice: s. Marija (Altin) i s. Stanka (Gentilizza), u tajništvo: s. Mira (Pavešić) i s. Anđelka. Potom je izabrano još šest članova Vijeća: brat Ivan (Rijeka), brat Jerolim (Split), brat Luka (Lopina, Zagreb), brat Tonči (Dubrovnik), s. Danica (Slavonski Brod) i brat Vitomir (Rijeka)⁴³. Kod izbora pravo glasa nisu imali duhovni asistenti FSR-a⁴⁴. To da duhovni asistenti ne sudjeluju kod izbora FSR-a prisutno je već u ono vrijeme.

Nacionalna izborna skupština FSR-a održana je 8. studenog 1986. godine kod braće franjevaca na Kaptolu u Zagrebu, kojoj je predsjedao brat Luigi Fadda iz Milana. Za predsjednika Nacionalnog vijeća FSR-a izabran je b. Luka Lopina, za potpredsjednike izabrani su: b. Maksimilijan (Jurica Gašparević) i s. Stanka (Gentilizza). Još je izabrano 10 savjetnika iz raznih franjevačkih provincija Hrvatske i Bosne i Hercegovine (b. Nikola, s. Elizabeta, s. Klara, b. Vitomir, b. Franjo, b. Pero, s. Marija, b. Milan, s. Viktorija i b. Marijan)⁴⁵.

Nacionalna izborna skupština FSR-a održana je od 6. do 9. listopada 1989. kod braće franjevaca u Samoboru. Za predsjednika Nacionalnog vijeća FSR-a ponovo je izabran Luka Lopina, za potpredsjednike: Stjepan Lice i Marija Altin. Još je izabrano 11 članova Nacionalnog vijeća FSR-a. Fra Carl Schefer, generalni duhovni asistent, izjavio je na ovoj skupštini, kako već deset godina postoji novo Pravilo FSR-a, ali staro poimanje. „To se vidi i na ovom skupu gdje svećenici sjede u prvom redu. Očito je da su imali važnu ulogu u ovom narodu i teško će im biti odreći se vodstva na kojega su se laici dobro navikli. Tako još uvijek imamo stari mentalitet. U tom se pogledu moramo mijenjati“. Još je on rekao, da Pravilo traži suradnju pojedinih provincija i želi prestrukturirati mjesne zajednice FSR-a na regije, neovisno o tome da li je duhovni asistent fratar, konventualac, trećoredac ili kapucin. U regiju, područje trebaju se organizirati sami članovi FSR-a, a duhovni asistenti trebaju usko surađivati i raditi kao Konferencija⁴⁶. Da nije bilo Domovinskog rata, sigurno bi FSR u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini bio preustrojen na područja već početkom devedesetih godina 20. stoljeća.

Od 9. do 11. listopada 1992. održana je Izborna skupština Nacionalnog vijeća FSR-a u kući „Emaus“, u Hrvatskom Leskovcu. Na skupštini je bilo 26 članova Vijeća. Skupštini je predsjedala s. Emerenziana Rossato uz prisutnost o. Antonia Morichetti, generalnoga duhovnog asistenta franjevaca trećoredaca. Tada još nije bio ustanovljen broj žrtava članova FSR-a u Domovinskom ratu; za neke se ipak znalo da su ubijeni ili u logorima. Za predsjednika Nacionalnog vijeća FSR-a izabran je Stjepan Lice iz Zagreba, za potpredsjednike Dalibor Milić iz Zagreba i Marijana Matijević iz Osijeka. Izabrano je još deset članova Vijeća iz raznih franjevačkih provincija. Po službi su članovi ovog Vijeća i provincijski duhovni asistenti franjevačkih redova u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Kao zanimljivost donosimo, da se s ove skupštine uputio dopis zahvale gospodinu Mladenu Stubljaru, spikeru na Hrvatskoj radio-televiziji, koji je na kraju svakog „Dnevnika“ pozdravljao s franjevačkim pozdravom „Mir i dobro“⁴⁷. O tempora o mores!

⁴⁰ Usp. *Isto*, 3(1998)18.

⁴¹ Usp. *Isto*, 6(1999)22.

⁴² Usp. *Isto*, 4(2000)25.

⁴³ U tekstu nisu donesena prezimena izabranih osoba od straha od tadašnjih komunističkih vlasti. U zagradi su dodana ta prezimena koja autor ovog predavanja poznaje.

⁴⁴ Usp. *Brat Franjo* 6(1983)16.

⁴⁵ Usp. *Zapisnik s plenarnog zasjedanja Nacionalne skupštine FSR-a održane 6. studenog 1986.*, u *Arhiv Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca na Svetom Duhu u Zagrebu*.

⁴⁶ Usp. *Brat Franjo*, 6(1989)12.

⁴⁷ Usp. *Isto*, 6(1992)10-11.

Od 6. do 8. lipnja 1995. održana je Izborna skupština Nacionalnog vijeća FSR-a u kući „Emaus“, u Hrvatskom Leskovcu, pod predsjedanjem s. Emerenziane Rossato i u prisutnosti fra Antonia Morichetti, franjevca trećoreca. Bila su prisutna 42 sudionika. Za nacionalnog ministra ponovo je izabran Stjepan Lice, za potpredsjednike: Juraj Gašparović i Dalibor Milić; za tajnicu Klara Marija Vincens, za blagajnika Luka Lopina; za vijećnike Nacionalnog vijeća: Ivan Šantek (franjevci konventualci), Vesna Meić (Bosna Srebrna), Zorica Benazić (franjevci-Zadar), Zdravka Pavičić i Vinka Pekar (Hercegovina), Sonja Galić (franjevci trećoreci), Marija Letica (franjevci kapucini), Tadija Mamić i Klara Marija Vincens (franjevci-Kaptol). Za predsjednika Konferencije nacionalnih duhovnih asistenata fra Nikola Bašneć. Na skupštini je bilo mnogo riječi o Franjevačkoj mladeži, o potrebi njezina ustrojstva i duhovnog vodstva⁴⁸.

c) Sastanci Nacionalnog vijeća FSR-a

Osim održavanja izbornih skupština za Nacionalno vijeće FSR-a, održavani su i redoviti sastanci Nacionalnog vijeća FSR-a. Tako, 2. lipnja 1983. održan je sastanak na Kaptolu u Zagrebu, kome je predsjedao Juraj Gašparović (Maksimilijan), nacionalni predsjednik, fra Jerko Lovrić, nacionalni duhovni asistent, i gotovo svi članovi Vijeća. Bili su i predstavnici slovenskoga Nacionalnog vijeća FSR-a preč. g. Božidar Slopšak i prof. g. Anton Pavlič. Na sastanku je bilo riječi o EUFRI, koja se trebala održati kod nas u Zaostrogu od 4. do 6. kolovoza 1984.⁴⁹

12. listopada 1985. održan je sastanak Nacionalnog vijeća FSR-a na Poljudu u Splitu. Bilo je prisutno 35 članova Vijeća. Bila je i delegacija iz Slovenije. Na sastanku se, kao i uvijek, izvještavalo o životu i radu provincijskih zajednica FSR-a. Iznesena je potreba za adekvatnim molitvenikom i priručnikom FSR-a⁵⁰.

16. svibnja 1987. održan je na Kaptolu u Zagrebu sastanak Nacionalnog vijeća FSR-a, pod predsjedanjem Luke Lopina, nacionalnog predsjednika, i fra Zvezdana Linića, nacionalnoga duhovnog asistenta. Bilo je prisutno 18 sudionika. Na sastanku je fra Nikola Bašneć, franjevac kapucin, održao zapaženo predavanje *Pravilo i život FSR-a – opsluživati evanđelje*. Uslijedili su izvještaji o brojčanom stanju i radu članova FSR-a po provincijama. Fra Zvezdan Linić dao je izvještaj o susretu EUFRE u Augsburgu⁵¹.

Od 9. do 11. listopada 1987. održana je skupština Nacionalnog vijeća FSR-a kod braće franjevaca u Samoboru. U radu skupštine sudjelovalo je 27 sudionika. Skupštinu su vodili fra Zvezdan Linić, nacionalni duhovni asistent, i Luka Lopina, predsjednik Nacionalnog vijeća. Fra Jerko Lovrić održao je u toj Marijanskoj godini predavanje o Franji i Mariji. Ustanovljen je Dan Franjevačkoga svjetovnog reda, koji bi se održavao svake godine u nedjelju poslije blagdana Male Gospe⁵². Nisam siguran je li zaživio ovaj Dan FSR-a.

14. svibnja 1988. održan je sastanak Nacionalnog vijeća FSR-a u franjevačkom samostanu na Neđarićima u Sarajevu. Bilo je prisutno 40-tak sudionika. Tema sastanka bila je *Franjevački svjetovnjak u mjesnoj crkvi*⁵³.

Na skupštini Nacionalnog vijeća FSR-a, koja je održana od 7. do 9. listopada 1988. donesen je zaključak o doprinosu članova FSR-a. Godišnji novčani prilog po aktivnom članu FSR-a iznosi 3.000 dinara. Taj se iznos dijeli na tri jednaka dijela (Internacionalno vijeće, Nacionalno vijeće i Provincijsko vijeće FSR-a)⁵⁴.

Sjednica Nacionalnog vijeća FSR-a održana je kod franjevaca u Sarajevu, na Neđarićima, 20. svibnja 1989. godine. Zapažena su predavanja: fra Anzelma, provincijskoga duhovnog asistenta Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri, o liku duhovnog asistenta FSR-a, i Klare Marije Vincens o administraciji FSR-a. Na sastanku je potvrđen prvi Provincijski statut Provincije sv. Jeronima za Dalmaciju i Istru. Smatralo se da je taj Statut FSR-a pionirski rad⁵⁵.

22. svibnja 1993. održana je sjednica Nacionalnog vijeća FSR-a na Kaptolu u Zagrebu. Nažalost, pismo Dalibora Milića, prvog doministra Nacionalnog vijeća, o potrebi formacije članova FSR-a u aktualnim okolnostima, koje je poslao svim provincijskim bratstvima, nije naišlo na odjek. Bilo je riječi o Nacrtu statuta Nacionalnog vijeća FSR-a poslije izlaženja Konstitucija FSR-a, o Franjevačkoj mladeži; kratica bi bila FRAMA; o proslavi 800. obljetnice rođenja sv. Klare – sestre klarise u Mikulićima u Zagrebu

⁴⁸ Usp. *Isto*, 6(1995)19.

⁴⁹ Usp. *Isto*, 3(1984)11.

⁵⁰ Usp. *Isto*, 6(1995)14.

⁵¹ Usp. *Isto*, 3(1987)17-18

⁵² Usp. *Isto*, 6(1987)20.

⁵³ Usp. *Isto*, 3(1988)18.

⁵⁴ Usp. *Isto*, 6(1988)24.

⁵⁵ Usp. *Isto*, 3(1989)24.

organiziraju u tom pogledu veliku devetnicu. Bilo je riječi o formativnom sastanku animatora zajednica FSR-a, koji se treba održati 3. srpnja u samostanu sestara u Blaškovcu⁵⁶.

Od 7. do 9. listopada 1994. održana je skupština Nacionalnog vijeća FSR-a u kući „Emaus“, u Hrvatskom Leskovcu. Bio je prisutan 21 član. Teme sastanka: o Franji i mirotvorstvu, o franjevačkom odgoju i o radu s mladima i o FRAMI⁵⁷.

Sjednica Nacionalnog vijeća FSR-a održana je 24. veljače 1996. na Kaptolu u Zagrebu. Sjednicu je vodio Dalibor Milić, dopredsjednik Nacionalnog vijeća FSR-a. Fra Nikola Bašnec, predsjednik Konferencije nacionalnih duhovnih asistenata, održao je predavanje *Evandeosko služenje u životu franjevačkih svjetovnjaka*⁵⁸.

Proljetna sjednica Nacionalnog vijeća FSR-a održana je 4. svibnja 1996. u franjevačkom samostanu na Širokom Brijegu u Hercegovini. Sjednici je predsjedao Stjepan Lice, ministar nacionalnog vijeća FSR-a. U povezanosti s ovom sjednicom Nacionalnog vijeća održana je i izborna skupština Provincijskog vijeća FSR-a hercegovačke Provincije Uznesenja Blažene Djevice Marije na nebo, na kojoj je Zdenka Miličević izabrana za ministru Provincijskog vijeća FSR-a⁵⁹.

Skupština Nacionalnog vijeća FSR-a održana je od 11. do 13. listopada 1996. u kući Emaus, u Hrvatskom Leskovcu. U radu skupštine sudjelovali su zajedno s duhovnim asistentima i predstavnici iz svih franjevačkih provincija Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Sjednici je predsjedao Stjepan Lice, predsjednik Nacionalnog vijeća FSR-a. Vrlo zapaženo predavanje *U duhu Asiza ususret trećem tisućljeću* održao je dr. Tomislav Šagi Bunić⁶⁰.

Od 10. do 12. listopada 1997. održana je skupština Nacionalnog vijeća FSR-a u „Taboru“, u Samoboru, kojoj je predsjedao Stjepan Lice, nacionalni ministar FSR-a. Program rada s kandidatima i novacima načinili su Stjepan Lice i Dalibor Milić. Taj materijal se trebao dostaviti Provincijskim vijećima FSR-a. Na skupštini je istaknuto lijepo iskustvo s trećoredskim tribinama, koje se održavaju u Mađarskoj⁶¹.

Nacionalno vijeće FSR-a imalo je svoj sastanak i 25. travnja 1998. na Kaptolu u Zagrebu. Susret je vodio Stjepan Lice, nacionalni ministar FSR-a. Na sastanku je dogovoreno da svaka provincija FSR-a obradi značajnije trećorece iz svoje prošlosti za *Hrvatski franjevački biografski leksikon*⁶². Nije poznato koliko je članova FSR-a ušlo u ovaj leksikon.

d) Susreti Nacionalnog odbora FSR-a

U ovom razdoblju naišao sam samo na tri susreta Nacionalnog odbora FSR-a.

Središnji odbor FSR-a imao je svoj sastanak 8. siječnja 1983. u Zagrebu (ne piše gdje u Zagrebu). Došlo se na sastanku do zaključka kako je za uredno funkcioniranje središnje uprave kao i provincijskih uprava potrebno imati jasno formulirani statut. Središnji odbor je radio na nacrtu tog statuta. Zapravo potrebno je bilo preformulirati dosadašnji statut. Na sastanku je uvedeno novo nazivlje vrhovno upravno tijelo FSR-a: Nacionalna skupština FSR-a (dosadašnje vijeće), koju sačinjavaju predstavnici svih provincijskih zajednica, a skupština bira uže radno izvršno tijelo koje se zove Vijeće (dosadašnji odbor)⁶³.

Nacionalni odbor FSR-a imao je svoj sastanak u Zagrebu, 30. travnja 1983., na kojem je bilo riječi o EUFRI u Augsburgu (12.-16. travnja 1983.), o dopunama Statuta FSR-a, o priručniku FSR-a o FSR-u u Svetoj godini otkupljenja, o konstitucijama. Sastanku je prisustvovalo 11 članova odbora i duhovnih asistenata.⁶⁴

I još se jednom sastao Nacionalni odbor FSR-a, 27. kolovoza 1983. u Zagrebu: Sastanku su prisustvovali: fra Jerko Lovrić, nacionalni duhovni asistent, fra Jerko Penava, franjevac trećoredac, fra Kamilo Milas, hercegovačka provincija. Od strane Odbora bili su prisutni: b. Maksimilijan (Jurica Gašparović), predsjednik odbora, s. Mira (Pavešić), potpredsjednica, s. Anđela, tajnica, i b. Ivan, blagajnik, te još neki članovi. Na sastanku Odbora donesen je Statut FSR-a, kojeg treba potvrditi Nacionalna skupština FSR-a⁶⁵.

⁵⁶ Usp. *Isto*, 3(1993)18.

⁵⁷ Usp. *Isto* 6(1994)13.

⁵⁸ Usp. *Bratstvo*, 1(1996)11.

⁵⁹ Usp. *Brat Franjo*, 3(1996)12. i *Bratstvo* 2(1996)5.

⁶⁰ Usp. *Isto*, 6(1996)23.

⁶¹ Usp. *Bratstvo* 3(1997)2.

⁶² Usp. *Isto*, 2(1998)6-7.

⁶³ Usp. *Brat Franjo*, 1(1983)14.

⁶⁴ Usp. *Isto*, 3(1983)13.

⁶⁵ Usp. *Isto*, 5(1983)18.

e) Odbori i skupštine FSR-a franjevačkih provincija u Hrvatskoj i BiH

Ovdje ću se dotaći samo nekih FSR-a franjevačkih provincija o kojima sam ponešto našao u *Bratu Franji* i u spomenutom *Bratstvu*. Za dublje istraživanje trebalo bi kopati po arhivima pojedinih provincija.

Novi odbor FSR-a Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda izabran je prigodom proslave 50. obljetnice smrti sluge Božjega Vendelina Vošnjaka 1983. godine, a to bi značilo oko 18. ožujka⁶⁶. U novi Odbor izabrano je 10 članova FSR-a i 3 duhovna asistenta. Za predsjednicu Odbora izabrana je s. Stanka (Gentilliza). Prigodom pohoda generalnoga franjevačkog ministra, fra Johna Vaughn, ovoj Provinciji, 8. travnja 1983., Odbor je imao svoju prigodnu i prvu sjednicu, kojoj je pribivao kraće vrijeme i sam generalni ministar. Na sjednici je predloženo da se za članove FSR-a održi nekoliko turnusa duhovnih vježbi u Samoboru⁶⁷.

Izborna skupština FSR-a Provincije sv. Ćirila i Metoda bila je 21. ožujka 1987. na Kaptolu u Zagrebu, kojoj je predsjedao Luka Lopina, predsjednik nacionalnog vijeća FSR-a. Za predsjednicu je ponovo izabrana s. Stanka (Gentilliza), za potpredsjednika b. Anđeo (Stjepan Lice). Još je izabrano osam članova Vijeća. Na skupštini je bilo 27 sudionika s pravom glasa⁶⁸.

U istoj Provinciji sv. Ćirila i Metoda održana je godišnja skupština FSR-a u Zagrebu, 12. ožujka 1988. Na skupštini je bilo više od 40 sudionika. Zaključeno je da Provincijski dan za FSR bude 18. lipnja 1988., da se duhovne vježbe za FSR održe u Samoboru, 26.-28. kolovoza ili u Iloku, 13.-15. svibnja, da članovi FSR-a koji mogu pođu na susret s papom Ivanom Pavlom II. u Gradišće, 24. lipnja⁶⁹.

Provincijski kapitul FSR-a Provincije sv. Jeronima sa sjedištem u Zadru održan je 8. travnja 1989. u franjevačkom samostanu u Zadru. Kapitolu je predsjedao Luka (Lopina), predsjednik Nacionalnog vijeća FSR-a, a u radu kapitula sudjelovali su fra Anselmo Stulić, provincijski duhovni asistent, b. Tonči, predsjednik Provincijskog vijeća FSR-a, dosadašnji članovi Provincijskog vijeća, predsjednici i predstavnici te mlađi članovi mjesnih zajednica FSR-a. U novo Provincijsko vijeće izabrani su: s. Marija, b. Dubravko, s. Suzi, s. Veljka, s. Mariolina, s. Cecilija, b. Josip, s. Marijana, s. Gracijela i s. Darija. Upravo tako piše, ne označavajući prezime ni tko koju službu obnaša. Izglasan je Provincijski statut i prihvaćen nacrt Statuta mjesnih franjevačkih zajednica. Prihvaćeno je i tiskanje *Časoslova naroda Božjega* malog formata za članove FSR-a te Provincije⁷⁰. Ovim časoslovom služili su se i članovi FSR-a drugih franjevačkih provincija.

8. travnja 1989. bila je izborna skupština FSR-a Provincije sv. Ćirila i Metoda, jer je dotadašnja predsjednica Provincijskog vijeća zbog opravdanih razloga dala ostavku na tu službu⁷¹. Za novoga provincijskog ministra izabran je Pavao (Boris C.⁷²). Na skupštini su određeni datumi održavanja duhovnih vježbi za članove FSR-a: 25.-28. kolovoza u Samoboru i 27.-29. rujna u Iloku⁷³.

Provincijska skupština FSR-a Provincije Presvetog Otkupitelja održana je u Splitu, 12. svibnja 1990. U radu skupštine sudjelovali su učitelji novaka, duhovni asistenti i predsjednici mjesnih zajednica. Glavni dio rada bio je posvećen odgoju u FSR-u. Provincijski duhovni asistent, fra Šime Samac, rekao je da članovi FSR-a trebaju upravljati sami sobom. Predsjednik treba voditi brigu o životu zajednice i slati izvještaj Provincijskom vijeću FSR-a. No bilo je na skupštini i samokritičnih tonova, kao: visoki postotak članova su stare žene, neke zajednice jedva životare. No, mjesečni sastanci su redoviti. Djelotvorna ljubav prema bolesnima, osamljenima, siromašnima, žalosnima je na djelu. Promjene u društvu i politici u to vrijeme omogućivali su jači zamah djelovanja FSR-a⁷⁴.

Izborna skupština FSR-a u Provinciji sv. Ćirila i Metoda bila je 10. studenog 1990. Dotadašnji, naime, provincijski ministar Boris Pavao Cividini umro je, pa je trebalo popuniti njegovo mjesto. Na njegovo mjesto provincijskog ministra izabran Stjepan Anđeo Lice, koji je do tada bio zamjenik ministra. A Marijana Matijević izabrana je za zamjenicu provincijskog ministra⁷⁵.

Franjevački svjetovni red Bosne Srebrne dobio je novo Provincijsko vijeće na skupštini, koja je održana 24. studenog 1990. u Visokom, pod predsjedanjem Luke Lopina, nacionalnog ministra FSR-a. Uz Luku Lopina bio je prisutan i fra Zvijezda Linić, nacionalni duhovni asistent. Za ministricu Provincijskog vijeća izabrana je Mihelina Glogoški, za zamjenika ministricu Vinko Boticeli, za animatora mladih Iva

⁶⁶ Sluga Božji Vendelin Vošnjak umro je 18. ožujka 1933.

⁶⁷ Usp. *Isto*, 3(1983)12.

⁶⁸ Usp. *Isto*, 2(1987)23.

⁶⁹ Usp. *Isto*, 2(1988)18.

⁷⁰ Usp. *Isto*, 3(1989)22.

⁷¹ Riječ je o s. Stanki Gentillizi, koja je bila ponovo izabrana za provincijsku ministru FSR-a ove Provincije, 21. ožujka 1987.

⁷² Riječ je o Pavlu Borisu Cividini.

⁷³ Usp. *Brat Franjo*, 3(1989)21

⁷⁴ Usp. *Isto*, 3(1990)20.

⁷⁵ Usp. *Isto*, 6(1990)15.

Planinić, za tajnicu Vesna Meić, za blagajnicu Jadranka Velimir; za ostale vijećnike: Delfa Volić, Vesna Baner, Jelena Loina, Ruža Franjičević, Jure Barišić, Matija Ladan, Pejo Pejčić, Marko Lozić i Paško Pinjušić. Odlučeno je da se poveća povezanost s predsjednicima mjesnih vijeća FSR-a, da protok informacija bude bolji, da Dan FSR-a na nacionalnoj razini bude 31. kolovoza 1991. u Podmilačju, da se pronađu animatori za franjevaštvo⁷⁶.

Izborna skupština FSR-a Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca bila je 12. veljače 1994. na Svetom Duhu u Zagrebu. Skupštini je predsjedala: Marijana Matijević, doministrica Nacionalnog vijeća FSR-a, a sudjelovala je i Klara Marija Vincens, tajnica istog Vijeća FSR-a. Za ministra Provincijskog vijeća izabran je Luka Lopina, za doministricu Lidija Blagus, za članove Vijeća: Nevenka Radovan, Anica Dujmović (odgoj i formacija), Marisa Krolo (povezivanje s mladima), Marica Rojković (blagajnica), Slavica Balog, Julija Burić, Zlata Hrg (tajnica)⁷⁷.

Godišnja skupština Provincijskog vijeća FSR-a Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda održana je 18. ožujka 1995. na Kaptolu u Zagrebu. Bila su prisutna 42 sudionika. Osim ministara zajednica FSR-a i njihovih duhovnih asistenata bio je prisutan i provincijski duhovni asistent za Framu s još dvije predstavnice. Na skupštini se posebno istaklo osnivanje novog bratstva FSR-a u Sigetu u Zagrebu, zatim u Bušetini (Virovitica), pa oživljavanje zamrlg bratstva u Kozari Boku u Zagrebu, Bilo je riječi i o bratstvu iz Iloka, koje je u progonstvu. Određeni su datumi duhovnih vježbi za FSR. Planira se susret franjevačke mladeži na Trsatu od 29. travnja do 1. svibnja 1995, zatim marš pješaćenja kroz Istru, srpanj/kolovoz 1995.⁷⁸

Još ukratko spominjemo da je izabrano novo Provincijsko vijeće FSR-a Provincije sv. Ćirila i Metoda 13. ožujka 1999.⁷⁹; da je izabrano novo Provincijsko vijeće FSR-a Provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca 15. ožujka 1997.⁸⁰; da je u Našicama održan susret dužnosnika mjesnih bratstava FSR-a Provincije sv. Ćirila i Metoda 12. travnja 1997.⁸¹; da je održana sjednica Provincijskog vijeća FSR-a Provincije franjevac konventualaca 19. rujna 1997., u Vinkovcima-Novom Selu⁸²; da je održana godišnja skupština Provincijskog vijeća FSR-a Provincije sv. Ćirila i Metoda 8. studenog 1997. na Kaptolu u Zagrebu⁸³; da je održan susret Provincijskog vijeća FSR-a Provincije franjevac konventualaca na Svetom Duhu u Zagrebu 16. svibnja 1998.⁸⁴; da je u istoj Provinciji franjevac konventualaca održana sjednica Provincijskog vijeća FSR-a u Cresu 20. rujna 1998.⁸⁵; pa opet održana je sjednica Provincijskog vijeća FSR-a Provincije franjevac konventualaca na Svetom Duhu u Zagrebu 17. travnja 1999.⁸⁶; da je zasjedalo Provincijsko vijeće FSR-a Provincije franjevac konventualaca u Cresu 19. rujna 1999.⁸⁷; da je održana skupština Provincijskog vijeća FSR-a Provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu 6. studenog 1999.⁸⁸ Ovdje su ukratko nanizani događaji s FSR-om bez šireg opisa, jer bi izvještavanje o zbivanjima na tim susretima tražilo mnogo prostora i vremena.

f) Provincijski godišnji susreti i hodočašća FSR-a

Ovdje su obrađeni samo neki godišnji susreti i hodočašća raznih franjevačkih provincija FSR-a. Za obrađivanje svih susreta i hodočašća trebalo bi pogledati provincijske arhive.

Godišnji susret članova FSR-a Hrvatske kapucinske provincije održan je 23. i 24. svibnja 1987. u Rijeci. Njima su se pridružili i predstavnici zajednica FSR-a sa Trsata i iz župe sv. Nikole. A bio je prisutan i mons. Josip Pavličić, riječki nadbiskup, koji je i sam bio član FSR-a kapucinske zajednice u Rijeci. A bio je prisutan i Luka Lopina, nacionalni predsjednik FSR-a. Riječki nadbiskup pozdravio je prisutne riječima: *Neka tako svijetli vaše svjetlo pred ljudima, da ljudi vide vaša dobra djela i slave Oca vašega na nebesima.* Fra Hadrijan Borak održao je predavanje o Pravilu FSR-a. Tada je Hrvatska kapucinska provincija imala tri zajednice FSR-a: U Rijeci (80 članova), u Osijeku (93 člana) i u Zagrebu (13 članova, a kad je u Zagrebu osnovana, 1964. godine, imala je 38 članova). Na ovom susretu izražena je želja da se

⁷⁶ Usp. *Isto*, 6(1990)14.

⁷⁷ Usp. *Isto*, 2(1994)21.: usp. *Bratstvo*, 1(1995)7-8.

⁷⁸ Usp. *Brat Franjo*, 2(1995)26.

⁷⁹ Usp. *Isto*, 2(1999)23.

⁸⁰ Usp. *Bratstvo*, 1(1997)2-4.

⁸¹ Usp. *Brat Franjo*, 3(1997)24.

⁸² Usp. *Bratstvo*, 3(1997)2-3.

⁸³ Usp. *Brat Franjo*, 6(1997)18.

⁸⁴ Usp. *Bratstvo*, 2(1998)5-6.

⁸⁵ Usp. *Isto*, 3(1998)2-3.

⁸⁶ Usp. *Isto*, 2(1999)2-4.

⁸⁷ Usp. *Isto*, 3(1999)2-3.

⁸⁸ Usp. *Brat Franjo*, 6(1999)9.

zajednice FSR-a osnuju i u drugim kapucinskim centrima, kao u Varaždinu, Splitu i drugdje⁸⁹. Vjerojatno je zabuna u dopisu, kad je riječ o Splitu. Vjerujem da je tamo već postojalo bratstvo FSR-a.

Područni sastanak članova FSR-a Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja u svetištu Gospe Sinjske bio je 13. rujna 1987. A sličan sastanak te Provincije FSR-a bio je 1986. godine u Otoku. Ovog puta okupilo se oko 350 članova FSR-a iz raznih župa ove Provincije. Prisutne članove pozdravio je uz ostale i Nikola Tošić, predsjednik Provincijskog vijeća FSR-a. Nikolina Karlović, tajnica Vijeća, održala je predavanje *Poziv i odgovornost laika danas u Crkvi*⁹⁰.

Susret članova FSR-a Provincije franjevacu kapucina bio je 8. i 9. travnja 1989. u Splitu. Susret je organizirao i vodio fra Nikola Bašnec, provincijski duhovni asistent, koji je održao predavanje *FSR u mjesnoj crkvi*. Susret je obilovao izvještajima pojedinih zajednica FSR-a (Osijek, Split, Zagreb, Rijeka). Ovom susretu prisustvovala je u ime Nacionalnog vijeća FSR-a s. Klara Marija Vincens. Ovo je već peti takav provincijski susret kapucinske provincije⁹¹.

Prvi susret FSR-a Provincije franjevacu trećoredaca održan je 9. i 10. lipnja 1990. na Školjiću (Preko). Bilo je 40 sudionika; najviše iz Preka, pa Ogulina, Vrha (Krk) i Splita. Bio je prisutan i o. Antnio Morichetti, generalni asistent FSR-a u Trećem samostanskom redu, koji je prisutne pozdravio evanđeoskim riječima: *Tako neka svijetli vaše svjetlo pred ljudima, da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega na nebesima*. Predavanja su održali: Ružica Dunatov, provincijska predsjednica FSR-a, Marija Altin, fra Jerko Penava i fra Zvonimir Brusač. Trećoredski novaci iz Zadra održali su koncert duhovnih šansona. Na kraju je održan sastanak članova mjesnih vijeća, provincijske predsjednice i duhovnih asistenata. To je zapravo bilo neformalno Provincijsko vijeće FSR-a⁹².

Godišnji susret FSR-a Provincije Presvetog Otkupitelja – Split održan je 27. listopada 1990. u Gospi od Zdravlja u Splitu. Susret se odvijao u „Duhu Asiza“, a to znači u molitvi za mir u svijetu i u našoj domovini. Organizirano je klanjanje pred Presvetim sakramentom, pa poslije i sv. misa, koju je predvodio provincijal, fra Šimun Šipić. Prisutnima se obratio i Nikola Tošić, provincijski predsjednik FSR-a. Bogoslovi iz Makarske imali su recital *Sv. Frano i stvoreno*⁹³.

Dan FSR-a i Frame sjevernog dijela Provincije sv. Jeronima – Zadar održan je u mjesecu rujnu (nije naznačen datum) 1996. na Košljunu. Pristigla su dva autobusa trećoredaca: jedan iz Pule, a drugi iz Rijeke i okolnih mjesta sve do Crikvenice. Šteta što u članku nije naznačeno nijedno ime. Tako, provincijska ministrica održala je predavanje na temu *Franjevački svjetovnjak ususret trećem tisućljeću*. I provincijski duhovni asistent imao je predavanje, pa predsjednica riječke Franjevačke mladeži. Mladi pjevači „Vedra budućnost“ iz Punta uzveličali su ovaj susret, kao i mladi iz Pule koji su prikazali igrokaz iz života sv. Franje⁹⁴.

Treće hodočašće FSR-a Provincije sv. Ćirila i Metoda bilo je 7. lipnja 1997. u Krapinu. Prethodna dva hodočašća bila su: 1995. u Osijeku, 1996. u Hrvatskoj Kostajnici i Čuntiću. Geslo hodočašća 1997. godine: „Upoznajmo svoju Provinciju i zajednički molimo za obnovu Franjevačkoga svjetovnog reda“. U 10 sati fra Zvezdan Linić, izaslanik provincijala, predvodio je sv. misu, u koncelebraciji 10 duhovnih asistenata FSR-a. Na hodočašću je bilo oko 450 članova FSR-a i Frame i drugih vjernika iz 23 bratstva FSR-a. Neke zajednice donijele su prikazne darove za misu. Tamburaška grupa Osnovne škole August Cesarec i Frama pjevali su i svirali. Dakako prisutne su pozdravili: s. Marijana Matijević, ministrica provincijskog bratstva FSR-a, i fra Kornelije Šojat, provincijski duhovni asistent FSR-a. Bilo je i predstavljanje bratstava FSR-a. A hodočasnici su posjetili i nalazište Krapinskog pračovjeka. Potom su bili na Trškom Vrh, gdje su se molili Majci Božjoj. Pala je odluka da provincijsko hodočašće 1998. godine bude u Vukovaru, Borovu, Iloku ..., dakle u istočnoj Slavoniji⁹⁵.

Prvi susret članova FSR-a Provincije franjevacu konventualaca održan je 28. lipnja 1997. u Novom Marofu. Na susretu su bila braća i sestre iz Novog Marofa, Zagreba, Molva, Cresa i Šibenika. Ukupno 78 članova FSR-a. Luka Lopina, provincijski ministar FSR-a, pozdravio je sve prisutne. Fra Stjepan Gagulić, duhovni asistent bratstva u Novom Marofu, održao je predavanje *Kršćanin je drugi Krist*. Potom se slavila sv. misa, koju je predvodio fra Augustin Kordić, provincijski duhovni asistent. Ručak je organiziran u tamošnjoj osmogodišnjoj školi zahvaljujući Cvjetku Mlataru, ravnatelju škole i članu FSR-a. Ovaj susret završio je hodočašćem Majci Božjoj Bistričkoj⁹⁶.

---

⁸⁹ Usp. *Isto*, 3(1987)15.

⁹⁰ Usp. *Isto*, 6(1987)29.

⁹¹ Usp. *Isto*, 3(1989)21.

⁹² Usp. *Isto*, 4(1990)10.

⁹³ Usp. *Isto*, 6(1990)23.

⁹⁴ Usp. *Isto*, 6(1996)21.

⁹⁵ Usp. *Isto*, 4(1997)24.

⁹⁶ Usp. *Bratstvo* 2(1997)5-6.

6. lipnja 1998. FSR Provincije sv. Ćirila i Metoda hodočastio je u Ilok, Šarengrad, Vukovar i Borovo. Moto hodočašća bio je: „Upoznajmo svoju Provinciju i budimo solidarni s braćom u potrebi“. Sudjelovalo je više od 600 hodočasnika, većinom članova FSR-a s duhovnim asistentima, iz 20 zajednica od Trsata i Čakovca do Iloka. S hodočasticima je bilo i 30 đakovačkih bogoslova s odgojiteljima. Euharistijsko slavlje u Iloku predvodio je dr. Marin Srakić, đakovačko-srijemski biskup, u koncelecijaciji duhovnih asistenata i odgojitelja. Pod misom je pjevao župski zbor župe sv. Obitelji iz Osijeka Jug II. Hodočasnike su pozdravili: Marijana Matijević, ministra provincijskog bratstva, Mato Batorović, ministar iločkog bratstva, fra Matija Koren vikar Provincije. U Borovu hodočasnici su se zadržali ispred ruševina crkve Gospe Fatimske⁹⁷, koju je neprijatelj srušio u Domovinskom ratu.

Drugi susret FSR-a Provincije franjevac konventualaca upriličen je na Svetom Duhu u Zagrebu, 20. lipnja 1998., povodom 75. obljetnice postojanja FSR-a na ovom zagrebačkom brijegu. Bilo je više od 80 učesnika. Luka Lopina, provincijski ministar FSR-a, u kratkom nagovoru sažeo je svu kršćansku duhovnost, evanđelje. Provincijski i mjesni duhovni asistent, fra Augustin Kordić, imao je predavanje *Franjevački svjetovni red na Svetom Duhu u Zagrebu*. Franjevačka mladež iz Novog Marofa lijepo je pjevala i svirala. Poslije mise bio je ručak u vojnom učilištu „Petar Zrinski“ na Črnomercu, kojeg je organizirao Luka Lopina. Nakon pohoda grobu bl. Alojzija Stepinca, članovi susreta bili su i na Medvedgradu⁹⁸.

Hodočašće FSR-a Provincije sv. Ćirila i Metoda u Krašić, rodnu župu bl. Alojzija Stepinca, bilo je 5. lipnja 1999. U hodočašće se uključilo više od 600 hodočasnika FSR-a. Sv. misu u Krašiću predvodio je fra Bonaventura Duda u koncelecijaciji dvadesetak duhovnih asistenata iz Provincije, te fra Nikole Bašneca, predsjednika Konferencije nacionalnih duhovnih asistenata, i fra Jerka Penave, samostanskog franjevca trećoreca, koji je doveo grupu FSR-a iz Ogulina. Hodočasnike su pozdravili: domaći župnik vič. Josip Balog, provincijska ministar bratstva, s. Monika Đurđica Benčić, fra Matija Koren, vikar Provincije, i fra Nikola Bašnec. Tema hodočašća bila je: „Upoznajmo svoju Provinciju i častimo hrvatske svece i blaženike“. U drugom dijelu hodočašća članovi FSR-a pohodili su zajednicu FSR-a u Samoboru. Hrvatski katolički radio pratio je ovo hodočašće s dva izravna javljanja iz Krašića i Samobora, a „Glas koncila“ objavio je članak o hodočašću. U članku u *Bratu Franji* piše: *Ovakvi susreti na razini Provincije su lijepi i korisni: braća i sestre se upoznaju međusobno, a upoznaju franjevačke samostane i zajednice svoje Provincije*⁹⁹.

Treći i posljednji susret FSR-a Provincije franjevac konventualaca održan je 5. lipnja 1999. u samostanu sv. Antuna u Vinkovcima¹⁰⁰.

---

⁹⁷ Usp. *Brat Franjo*, 4(1998)23

⁹⁸ Usp. *Bratstvo*, 2(1998)2-5 i *Brat Franjo*, 4(1998)25.

⁹⁹ Usp. *Brat Franjo*, 4(1999)13.

¹⁰⁰ Zbog zanimljivog opisa ovog susreta prenosimo ovdje članak u cijelosti: "Još je nema?" - upitah. "Ne, nema je, ali počekajmo još pet minuta, možda dođe" - reče s. Melita. Počekasmo i 15 minuta, no "framašica" nije stigla na autobus, koji je ispred crkve sv. Antuna u Zagrebu polazio u Vinkovce na Provincijski susret FSR-a u subotu, 5. lipnja 1999. "Polazimo!" - rekoh. Naime, put do Vinkovaca je dug i treba tamo stići na vrijeme. Ta "framašica" nije mi davala mira cijelog dana. Što ako je kratko poslije našeg polaska došla pred crkvu sv. Antuna i razočarala se?! Odlanulo mi je, kad sam doznao da je ona prespavala polazak u Vinkovce u 6,30 sati.

Lijepa i ugodna vožnja do Vinkovaca uz pjesmu, molitvu i upoznavanje mjesta kroz koja smo prolazili. Članovima FSR-a pridružile su se i dvije "framašice" kao i još nekoliko vjernika. "Framašice" su svojom lijepom pjesmom pridonosile radosti svih.

Naš autobus iz Zagreba nije pravo ni pristao uz samostan sv. Antuna u Vinkovcima kad ga je sustigao autobus s članovima FSR-a i FRAME iz Novog Marofa na čelu s fra Zdravkom Tubom, župnikom iz Mađareva i duhovnim asistentom FRAME u Novom Marofu. A onda, Bože, koje radosti u susretu s domaćinima ovog susreta: s članovima bratstava samostana sv. Antuna i Bezgrešnog Srca Marijina! Bratski i sestrinski zagrljaji, radost u očima! A što sve nisu iznijeli pred svoju braću i sestre za prismok i osvježanje prije sv. mise: bogate i raznolike slavonske kolače i druge poslastice, pića raznih vrsta! Pa stalno nutkanje: - Ded' uzmite ovaj kolač! Još ga niste kušali. A ovaj, da samo znate kako je ukusan! Još samo ovu čašicu pića, ma nije jako. E, od mene morate uzeti, ne možete mi dati košaricu!

Neposredno prije mise, koja se slavila u 11 sati u samostanskoj crkvi sv. Antuna popunjenoj trećorecima (bilo je ukupno više od stotinu članova FSR-a), b. Luka Lopina, provincijski ministar, pozdravio je sve prisutne uz njemu svojstveni duhovni nagovor. Fra Mijo Jozanović, jedan od koncelebranata u sv. misi, gvardijan samostana i duhovni asistent tamošnjeg FSR-a, poželio je dobrodošlicu svima pristiglima na ovaj susret. Kako ovom susretu nije mogao prisustvovati fra Ilija Miškić, ministar provincijal, zbog preuzetih obveza u "Zlatnoj harfi", to je sv. misu predvodio fra Augustin Kordić, provincijski duhovni asistent za FSR. Uz spomenutog fra Miju u koncelecijaciji je još bio fra Zdravko Tuba.

Šesto godišnje hodočašće FSR-a Provincije sv. Ćirila i Metoda bilo je 3. lipnja 2000. u Slavonski Brod i Požegu. Bilo je prisutno više od 700 članova FSR-a spomenute Provincije i dvadesetak duhovnih asistenata. Ovom hodočašću pridružile su se i dvije zajednice FSR-a franjevac konventualaca iz Vinkovaca, iz samostana sv. Antuna te iz župe Bezgrešnog Srca Marijina. A hodočašću se pridružilo i pedesetak mladih iz župe Posavski Podgajci sa župnikom vlč. Frokom Zefiqom, članom FSR-a. Sv. misu je predvodio u crkvi Presvetog Trojstva u Slavonskom Brodu mons. Ivan Šešo, član FSR-a. Popodne hodočasnici su bili u Požegi, gdje su u požeškoj katedrali sv. Terezije izmolili molitve za jubilejski oprost, a u franjevačkoj crkvi Svetog Duha pojedina bratstva FSR-a su se predstavila¹⁰¹.

g) Duhovne obnove i duhovne vježbe FSR-a

Duhovna obnova zajednica FSR-a u Rijeci održana je pod vodstvom fra Srećka Badurine 10., 11. i 12. travnja 1984. na Trsatu. U duhovnoj obnovi sudjelovali su članovi FSR-a triju riječkih bratstava: Trsata, Gospe Lurdske i Krnjeva. Prije mise prvog dana molila se franjevačka krunica, drugog dana obavila se pobožnost križnog puta, a trećeg dana pokorničko bogoslužje za sakrament pomirenja, ispovijedi. Zajedničko Euharistijsko slavlje predvodio je riječki nadbiskup mons. Josip Pavlišić. Milostinja, koju su članovi FSR-a kroz ova tri dana skupili, predana je za popravak dragocjenog križa u riječkoj katedrali sv. Vida¹⁰².

Duhovne obnove zajednica FSR-a u Hercegovini u više mjesta obavio je provincijski duhovni asistent FSR-a¹⁰³. Tako u župi Kočerin i filijali te župe Ljubotići, 1. rujna 1990. obavljena je duhovna obnova. Ova zajednica, bratstvo FSR-a brojila je tada 370 članova. U to vrijeme 28 članova (novaka) pripremalo se za polaganje trećoredskih zavjeta za blagdan sv. Franje. Ta župa je bogata duhovnim zvanjima. Partizani¹⁰⁴ su u svibnju 1945. ubili u župnom stanu u Kočerinu župnika fra Valu Zovko i njegovog sestrića, mladomisnika, fra Andriju Topića. Inače, fra Andrija je došao svome ujaku kao bolesnik. Kako je ležao na bolesničkoj postelji, njegova majka se bacila po njemu da ga zaštiti od smrti, ali nije uspjela; ubili su ga. Isti provincijski duhovni asistent imao je duhovnu obnovu za članove FSR-a u Posušju, 6. rujna 1990. Župa Posušje imala je 1990. godine više od četrdeset svećenika i časnih sestara. Provincijski duhovni asistent imao je duhovnu obnovu za FSR i u župi Izbično, 7. rujna 1990.¹⁰⁵

Poslije mise ručak. Franjevačkoj i slavonskoj gostoljubivosti nema kraja. Iz Zagreba, a vjerujem i iz Novog Marofa, ponesosmo sa sobom suhi ručak; no on doista i osta suh, nedimut pokraj tolikog obilja naših domaćina. Puni zahvalnosti rastasmo se od vinkovačkih trećoredaca uz stisak ruke, zagrljaj, a bilo je i suza u očima. Govorili su nam širokoga slavonskog srca: "Dođite nam opet!"

Fra Martin Dretvić, župnik, gvardijan i duhovni asistent FSR-a u Novom Selu protumačio nam je lijepu crkvu B. S. Marijina. Hvala mu!

Uz pomoć fra Mije Jozanovića kao tumača uputismo se u Vukovar preko Bogdanovaca. A u ovom mjestu iznikle su ispod pepela nove kuće boje crvene od neožbukanih opeka; naime, u Domovinskom ratu Bogdanovci, koji su bili naseljeni isključivo Hrvatima, bili su sravnjeni sa zemljom. Zaustavismo se u glavnoj ulici Bana Jelačića kod broja 84. "Pa gdje ste vi, čekali smo vas od pola dvanaest" - govori nam sva radosna s. Slavka Vukanović, šireći ruke i grleći sve po redu. "Nismo mogli prije" - rekoh joj pogledavajući na sat koji je pokazivao 14 uri. "Ne mogu vam izreći koliko sam radosna" - ponavlja s. Slavka i iznosi sa svojim mužem Božom pred razdragane goste kolače. "Lako za kolače, nego ako imate vode, žedni smo!" - primijetih. "Dašta, nego imamo" - govori s. Slavka i vadi iz hladnjaka sokove i vodu. Zahvaljujemo s. Slavki i njenom suprugu na velikoj gostoljubivosti! S. Slavka, trećoredica, bila je kao prognanica više godina u našoj svetoduškoj zajednici FSR-a.

A onda Vukovar! Ovdje zastaju riječi i pero ispada iz ruke. Ta tko bi mogao opisati sve ono što smo vidjeli?! Razrušeni grad, mržnju koja viri iz svake ruševine i iz svakog poznatog i nepoznatog groba. Fra Mijo tumači, jedna misao sustiže drugu. I s. Đurđa se ubacuje, ta ovo je njezin grad. "Navik on živi ki zgine pošteno" - stoji riječi Krste Frankopana ispisane glagoljicom na lijepom križu uz Dunav, koji je ovdje širok kao more. Drago nam je vidjeti u skelama razrušenu franjevačku crkvu. Hvala Bogu da se obnavlja! Vodotoranj, koji je postao simbol Vukovara, jedva stoji na "nogama". - Pomolismo se na novom vukovarskom groblju za Blagu Zadro i za sve hrabre hrvatske branitelje, koji su odolijevali srpskoj najezdi i dali svoje živote za domovinu. Na Ovčari vidjesmo tragove zločina koji se ne mogu opisati: 200 pobijenih bolesnih i nemoćnih ljudi iz bolnice. Strašno!

Na povratku u Zagreb dotakosmo i Tovarnik. Zadivilo nas je pjevanje bogoslova u đakovačkoj katedrali. Zahvalni dobrom Bogu za susret s braćom i sestrama FSR-a i za sve što smo vidjeli stigismo u naš voljeni grad kasno navečer. (*Bratstvo*, 2(1999)4-6.

¹⁰¹ Usp. *Brat Franjo*, 3(2000)22.

¹⁰² Usp. *Isto*, 3(1984)11.

¹⁰³ U tekstu ne piše ime provincijskoga duhovnog asistenta, a riječ je o fra Kamilu Milasu.

¹⁰⁴ Još je 1990 godine vladao strah, pa u tekstu nije napisano da su taj zločin učinili partizani, kao što su oni ubili i druge fratre 1945. godine u Hercegovini.

¹⁰⁵ Usp. *Brat Franjo*, 6(1990)15. Vjerojatno je bilo još duhovnih obnova FSR-a u Hercegovini; to bi trebalo vidjeti u istom broju lista „Brat Franjo“.

Duhovna obnova Franjevačke mladeži u Imotskom bila je od 4. do 6. travnja 1997. U ovoj duhovnoj obnovi sudjelovali su članovi Frame iz Imotskoga, Samobora, Metkovića i Splita. Duhovnu obnovu vodio je fra Nikola Vukoja i fra Jakov Udovičić. Framiši iz Samobora hodočastili su i Gospi Sinjskoj¹⁰⁶.

Duhovna obnova za FSR sjevernog dijela Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri održane su u travnju 1997. u isusovačkom samostanu u Opatiji. Bilo je trideset učesnika i to iz Crikvenice, Kraljevice, Pule i Rijeke. Nije poznat vikend održavanja duhovnih vježbi, ali je bio u vrijeme boravka pape Ivana Pavla II. u Sarajevu 1997. godine. Isto tako pisac članka ne navodi ime svećenika koji je vodio duhovne vježbe¹⁰⁷.

Održane su duhovne vježbe kod braće franjevacu u Samoboru za članove FSR-a Provincije sv. Ćirila i Metoda, i to iz bratstava na Kaptolu i Dubravi u Zagrebu, iz Čakovca, Osijeka i Zapolja, od 22. do 25. siječnja 1998. Ukupno je bilo četrdesetak učesnika. Duhovne vježbe vodio je fra Zvezdan Linić. Jedna sudionica duhovnih vježbi piše, da poslije ovih duhovnih vježbi više ništa nije isto. Za nju je to bio susret sa živim Bogom: kroz predavanja, molitvu, pjesmu i klanjanje¹⁰⁸.

Vrlo lijepo, upravo na književni način i pjesnički opisana je duhovna obnova FSR-a južnog dijela Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri, koja je održana u Cavtatu, 6., 7. i 8. veljače 1998. Duhovnu obnovu vodio je fra Klement Sršen na temu *Dođi, Duše Sveti, i obnovi srca svojih vjernika*. Na obnovi su bila braća i sestre iz dubrovačkih zajednica FSR-a, iz Krapnja i Brodarice. Tu je bila i sestra Frana Tanfara, koja je tada imala 86 godina. Ona je „sitna i krhka poput djevojčice, ali jaka u vjeri i svjedočenju Franjine jednostavnosti. U tamnoj otočkoj odjeći sa žuto narančastim rupcem na glavi izdvaja se od nas i pojavom i duhom“. 8. veljače četiri sestre su položile trećoredske zavjete, pa su stigli autobusi braće i sestara iz Blata, Kune, Orebića s dječjim zborom iz Podgorja. Poslije zavjeta s. Pavica Soldo je ponavljala: „Ma kako sam samo sretna, kako ...“¹⁰⁹

h) Susreti EUFRE

U ovom razdoblju prije preustroja FSR-a u nas značajnu ulogu je igrala EUFRA, kao što igra i danas. A što je to EUFRA? Sama kratica znači *Sa svetim Franjom u Europu*. Ovaj pokret FSR-a nastao je 1978. godine. Od 24. srpnja do 2. kolovoza 2008. bio je susret EUFRE u Mignières, Chartres, u Francuskoj, kad se slavila 30. obljetnice postojanja ove ustanove. Na njoj su bila prisutna 102 člana iz 12 nacija. Cilj je izmjenjivati iskustva na zajedničkim susretima sestara i braće raznih europskih nacionalnih bratstava FSR-a¹¹⁰. No prema jednom drugom izvoru EUFRA je skraćena njemačkog naziva ustanove, koja na hrvatskom znači *Europsko bratstvo FSR-a*. Prema tom autoru 1984. godine, kad je sastanak EUFRE bio kod nas u Zaostrogu, to je već bio 13. susret te ustanove. Prema tome UFRA bi bila osnovana 1972. godine, osim ako se nije održavala dva puta godišnje. Svi susreti EUFRE do 1984. godine održavali su se u samostanu franjevacu kapucina u Augsburgu, u Njemačkoj. Ovi sastanci su obično trajali petnaestak dana: prva tri do četiri dana bila su radna, a potom desetak dana zajedničkoga bratskog odmora. Sastanke je organiziralo Tajništvo EUFRE u Augsburgu. Na sastanke su dolazili u prvom redu nacionalni predsjednici FSR-a iz različitih naroda Europe, zatim predstavnici Međunarodnoga trećoredskega vijeća iz Rima, generalni i provincijski duhovni asistenti, a mogli su prisustvovati i drugi koji su željeli dobro upoznati franjevačku duhovnost, posebno s gledišta FSR-a¹¹¹.

Od 2. do 6. kolovoza 1984. održan je sastanak EUFRE kod franjevacu u Zaostrogu. Na ovom susretu bilo je 11 predstavnika iz Hrvatske, 3 iz Slovenije, 13 iz Njemačke, 3 iz Francuske, 8 iz Italije, 6 iz Poljske, 1 iz Švicarske i 1 iz Engleske. Skupu je prisustvovala i Manuela Mattioli, predsjednica Međunarodnog vijeća FSR-a sa svojom majkom. Na ovom sastanku redali su se izvještaji o stanju FSR-a u više zemalja: za Poljsku je to učinio fra Roman Lach, franjevac konventualac iz Niepokalanowa. Za Hrvatsku izvještaj je dao Juraj Maksimilijan Gašparović, nacionalni predsjednik FSR-a. On je naglasio da je Olimpijada za mlade u 1982. godini, kad se slavila 800. obljetnica rođenja sv. Franje, privukla mnoge mlade sv. Franji. O FSR-u u Hrvatskoj još su govorili fra Kamilo Milas za Hercegovinu i fra Augustin Kordić za svoju Provinciju. Za Sloveniju je dao izvještaj prof. Anton Pavlič. U Sloveniji je tada čak 50 biskupijskih svećenika pripadalo FSR-u, tako da su u Koparskoj biskupiji činili zasebnu cjelinu. Izvještaj o Italiji dao je fra Alfons. Za Francusku izvještaj je dao Georges Gaillard. Tada je u Francuskoj bilo oko 10.000 članova FSR-a. Mladi vole duh sv. Franje, ali ne žele preuzimati na sebe obveze preko zavjeta, rekao je Georges. Za Njemačku je dao izvještaj Werner Horcher, nacionalni predsjednik FSR-a. On je rekao da je u Njemačkoj do 1972. godine svaka provincija imala svoj FSR, a od te godine vodstvo FSR-a je zajedničko. U njegovoj zemlji ima oko 24.300 zavjetovanih članova FSR-a. I u Njemačkoj mladi se boje stalnih obveza preko zavjeta.

¹⁰⁶ Usp. *Isto*, 3(1997)17.

¹⁰⁷ Usp. *Isto*, 4(1997)23.

¹⁰⁸ Usp. *Isto*, 1(1998)21.

¹⁰⁹ Usp. *Isto*, 2(1998)18.

¹¹⁰ Usp. *Koinonia* 59(2008)3, str. 7.

¹¹¹ Usp. *Brat Franjo*, 5(1984)2.

Austrijski izvjestitelj naglasio je kako mladi traže da se FSR zove kao na početku „Red pokornika“. Za Australiju, Oceaniju i Daleki Istok izvještaj je dao fra Karlo Schefer. Nema točnih podataka o broju zavjetovanih mladih, ali FSR je u tim krajevima u porastu. Za Švicarsku izvještaj je dao fra Rhaban Gauthauser; tamo je FSR vrlo angažira u humanom, crkvenom i duhovnom pogledu. Manuela Mattioli, predsjednica Međunarodnog vijeća FSR-a, dala je na koncu neke upute: treba posvetiti mnogo vremena i rada u formaciji mladih; pojačati studij franjevačke duhovnosti; vršiti pastoralnu i bratsku vizitaciju svih područja; neprestano tražiti putove do srca mladih; pomagati gladne, stare, djecu i napuštene¹¹².

Ovdje još samo spominjemo EUFRE održane u Mađarskoj 1995., Italiji 1996. i Hrvatskoj (Našice) 1997. godine. Na sva tri susreta bio je prisutan i napisao obilne izvještaje u listu *Brat Franjo* fra Nikola Bašnec. Posebno je opširan njegov izvještaj sa sastanka EUFRE iz Našica¹¹³.

i) Franjevačka mladež

Franjevačka mladež (GiFra) službeno je nastala 1948. godine. Kod braće franjevaca opservanata tadašnji generalni ministar, o. Pacifico Perantoni, ujedinio je u jedinstveni savez (one koji su se na početku zvali GIFRAC, Franjevačka mladež Katoličke akcije) sve okruge mladeži. Kod braće franjevaca kapucina Franjevačka mladež je osnovana 1948. godine kao konfederacija grupa mladih Milana, Ascoli Picena i Firenze, konfederacija koja se postepeno idućih godina proširivala i na druge okruge mladih, koje su vodili franjevci kapucini. Pedesetih godina 20. stoljeća i franjevci konventualci počeli su postepeno raditi s Franjevačkom mladeži kod svojih grupa mladih. Godine 1958., deset godina po osnutku, već ima 453 grupe Franjevačke mladeži na cijelom nacionalnom teritoriju (Italija). Franjevci kapucini odobrili su 1954. godine prvi statut Franjevačke mladeži, kojeg su 1958. prihvatili i franjevci konventualci. Godine 1968. franjevci kapucini započeli su s izradom drugoga statuta za Franjevačku mladež *Naše lice* (koji je odobren 1971.), a on je vrijedio odmah i za grupe koje su vodili franjevci opservanti, a potom godine 1974. i za grupe koje su vodili franjevci konventualci. Sedamdesetih godina nametnula se potreba za novim dokumentom koji bi obuhvaćao sve mlade bratstava Franjevačke mladeži. I taj dokument se stvarao na interobedijencijalnim susretima 1977. (Viterbo), 1978. (Nola), 1980. (Seiano), što će kasnije postati „Oblik života“ ili treći Statut FRAME (za Italiju). Godine 1984. dolazi se do konačnoga međunarodnog statuta Franjevačke mladeži. I Franjevačka mladež se dijelila kao i FSR-a po franjevačkim obedijencijama. Na inicijativu Interobedijencijalne nacionalne skupštine (Italija) od 2001. godine započinje put ujedinjavanja Franjevačke mladeži u jedno nacionalno bratstvo. To je dovelo do prvoga jedinstvenoga nacionalnog savjeta FRAME, 1. rujna 2002. Ipak Franjevačka mladež, koju su vodili franjevci opservanti, nije pristala uz to i zadržala je svoju strukturu. No to pitanje jedinstva FRAME konačno se riješilo 2009. godine na poticaj provincijalnih ministara franjevaca opservanata Italije¹¹⁴.

U našoj domovini prije Domovinskog rata nije se mogli ni razmišljati o Franjevačkoj mladeži. To sigurno ne bi dozvolila komunistička vlast. Kad je nastupila demokracija, onda je taj rat omeo stvaranje FRAME. Zamisao o stvaranju Franjevačke mladeži kod nas pokrenula je Jadranka s. Ruth Brnčić iz Samobora, članica FSR-a Provincije sv. Ćirila i Metoda. Ona je 27. listopada 1992. uputila dopis mnogim franjevačkim institucijama u Hrvatskoj, u kojem je tražila podršku za ovu inicijativu. Već 8. prosinca 1992. na svjetlo dana izlazi prvi Nacrt statuta Franjevačke mladeži, koga potpisuje spomenuta Jadranka s. Ruth i fra Zvezdan Linić, nacionalni duhovni asistent FSR-a. Već prva točka tog Statuta izražava bit pokreta Franjevačke mladeži: „Franjevačka mladež bratstvo je mladih (u dobi od petnaest do dvadeset, odnosno dvadesetpet godina), koji osjećaju da ih Duh Sveti zove da svoj iskustvo kršćanskog života žive u svjetlu poruke sv. Franje Asiškoga unutar franjevačke obitelji Franjevačkoga svjetovnog reda.“¹¹⁵

U Hrvatskoj provinciji sv. Jeronima franjevaca konventualaca prvi je počeo raditi na FRAMI fra Ivan Miškić, vjeroučitelj mladih na Svetom Duhu u Zagrebu 1993. godine. Naime, 27. studenog 1994. nastala je prva grupa Franjevačke mladeži (18 mladića i djevojaka) davanjem obećanja u crkvi sv. Antuna¹¹⁶. U župi sv. Josipa Radnika u Sisku, u kojoj djeluju franjevci konventualci, prva grupa FRAME (33 djevojke i mladića) dali su svoja obećanja pod vodstvom fra Miljenka Hontića, kapelana, 29. lipnja 1995.¹¹⁷

Početakom 1994. fra Kornelije Šojat piše, da se inicijativa za ustanovljenje Franjevačke mladeži kod nas rodila iz vrlo uspješnih franjevačkih hodočašća mladih, koja su se organizirala već nekoliko godina. U istom članku *Franjevačka mladež*, fra Kornelije donosi da je izišao iz tiska prvi pokusni broj glasila *TAU – List franjevačke mladeži*¹¹⁸.

¹¹² Usp. *Isto*, 5(1984)2-5.

¹¹³ Usp. *Isto*, 3(1995)22-23.; 3(1996)6-7; 3(1997)22-23 i nastavak 4(1994)16-18).

¹¹⁴ Usp. *Storia*, u *Gioventù Franciscana*, Wikipedia, Internet.

¹¹⁵ *Franjevačka mladež (FRAMA)*, u *Bratstvo*, 1(1995)10-11.

¹¹⁶ Usp. *Bratstvo*, 1(1995)11.

¹¹⁷ Usp. *Isto*, str. 11.

¹¹⁸ Usp. *Brat Franjo*, 1(1994)20

Izveštaj o osnutku i počecima života Franjevačke mladeži dala je s. Blaženka. Ona piše, da se Franjevačka mladež u Zagrebu, na Kaptolu, okuplja od početka 1993. godine svakog utorka. U mjesecu rujnu 1993. godine 21 član FRAME dao je svoja obećanja. Izabrani su i dužnosnici prve grupe FRAME: Tina Kozijan, predsjednica, Davor Mavrić, potpredsjednik, Jasna Krasnec, tajnica, Vlatko Selaković, blagajnik. A u Savjet Frame još su ušli: Gabrijela Katić, Valerija Pavić, Jandre Brigić, Zrinka Žagar i Ana Mlinarić¹¹⁹.

O Božjem duhu i žaru, koji je bio prisutan u počecima Frame, pišu Tina i Davor u članku „FRAMA“ na djelu. Frama se želi uprisutniti u današnji svijet, kako stoji u formuli „Obećanja“; Euharistija je središte Frame, evanđelje vodič, Crkva majka, a siromasi i ponizni braća. U temeljima Frame je duhovnost sv. Franje Asiškoga. Članovi Frame trebaju biti otvoreni, u uzajamnom dijalogu. Bio je jako prisutan karitativni rad. Među bijednima, bolesnima, siromašnima, beskućnicima, itd. Posebnu pažnju su posvećivali bolesnima – „pravim gubavcima“. A njih su pronalazili svugdje: u domovima za retardirane osobe, u staračkim domovima, bolnicama, ustanovama za odgoj i rehabilitaciju, ustanovama za napuštenu djecu, itd. U susretima s njima većina članova FRAME je „poljubila gubavce“. Tu se nalazi i jedna lijepa molitva: „Gospodine, daj da ne tražim da me tješe, nego da ja tješim druge, da ne zahtijevam da me razumiju, nego da ja razumijem druge, da ne tražim samo da mene ljube, nego da ja ljubim druge ...“¹²⁰. Divni su bili počeci FRAME, a nadam se da su takvi i ostali.

Prvi susret Franjevačke mladosti bio je na Trsatu od 29. travnja do 1. svibnja 1994. Bilo je prisutno oko 600 mladih, ponajviše iz Provincije sv. Ćirila i Metoda, ali i iz drugih franjevačkih provincija. Dakako, tu su bili i članovi Franjevačke mladeži iz Zagreba. Susret franjevačke mladosti, iz koje će izrasti Franjevačka mladež, dogodio se i u Slavoniji, u Našicama 30. svibnja 1994. Bilo je oko 150 mladih iz Našica, Virovitice, Osijeka, Požege, Slavenskog Broda, itd. Susret mladih Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istra bio je na otočiću Košljunu od 6. do 8. svibnja 1994. Bilo je oko pedesetak mladih iz sjevernog dijela te Provincije. Njima su se pridružili i neki članovi zagrebačke FRAME¹²¹.

Duhovni kapitul i izbor prvog Vijeća FRAME Provincije sv. Ćirila i Metoda bio je od 23. do 25. rujna 1994. u samostanu trećoredaca u Odri. Bilo je prisutno oko 200 članova FRAME iz raznih mjesta te Provincije. Izabrano je prvo Provincijsko vijeće FRAME od pet članova: Davor Mavrić (predsjednik), Natalija Škugor (tajnica), Ana Šimić, Sadra Matošina (blagajnica) i Milena Taboršak (potpredsjednica)¹²². Za Anu Šimić ne piše koju je službu dobila. Godina 1994. bila je vrlo bogata raznim susretima Franjevačke mladeži i mladosti.

Drugi susret Franjevačke mladeži bio je od 29. travnja do 1. svibnja 1995. u Rijeci na Trsatu. Tamo su došli mladi iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i iz Austrije. Bilo je oko 1.200 članova Franjevačke mladeži. Izmjenjivali su se predavači i predmolitelji: fra Ivica Jagodić, fra Zvezdan Linić, fra Andrija Bilokapić, fra Nikola Vukoja, s. Rebeka Anić, Viktor Vidović, fra Mirko Mataušić ...“Pjesma, gitare, violine, sve je to ispunjalo zidine samostana i uvlačilo se u pore ostarjelih lica domaćih mještana – i njima su izmamili osmijeh na licu i želju da zajedno zapjevaju u jedan glas hvaleći Gospodina“. Susret je završio sa željom, da se dogodine mladi ponovo nađu zajedno¹²³.

Odvelo bi nas daleko, kada bismo ovdje donijeli opis svih susreta i izbore koji su se dogodili do preustroja FRAME na područja u svim franjevačkim provincijama. Ipak neka bude zabilježeno da su prvi nacionalni izbori u FRAMI bili 25. listopada 1997. u samostanu franjevaca kapucina u Karlobagu. U Nacionalno vijeće FRAME izabrani su: Dario Brigić, Davorka Banožić, Ivan Menalo i Fabijan Kale¹²⁴.

Značajna je zajednička izjava o suradnji FSR-a i FRAME Crkve u Hrvata, koja je dana u Samoboru, 10. listopada 1998.¹²⁵ U listu *Bratstvo* nalazi se cijeli tekst izjave.

Održano je više susreta Franjevačke mladeži u raznim franjevačkim provincijama¹²⁶. Nacionalna skupština Franjevačke mladeži održana je ponovo 1. i 2. listopada 1999. u „Taboru“, u Samoboru. Bili su predstavnici iz hrvatskih i bosanskohercegovačkih franjevačkih provincija¹²⁷.

Značajan je prvi prijelaz članova FRAME u FSR. On se dogodio kod braće franjevaca na Kaptolu u Zagrebu, 5. prosinca 1999., kada je devet tzv. „framaša“ položilo zavjete u FSR-u¹²⁸. To se lijepa praksa nastavila u kaptolskom bratstvu FRAME i FSR-a, ali sporadično i u drugim franjevačkim provincijama.

¹¹⁹ Usp. *Isto*, 2(1994)22.

¹²⁰ Usp. *Isto*, str. 22-23.

¹²¹ Usp. *Isto*, 3(1994)18-19.

¹²² Usp. *Isto*, 5(1994)26.

¹²³ Usp. *Isto*, 3(1995)24-25.

¹²⁴ Usp. *Isto*, 6(1997)23; *Bratstvo*, 3(1997)4-5.

¹²⁵ Usp. *Bratstvo*, 3(1998)6.

¹²⁶ Usp. *Brat Franjo*, 4(1997)21; 1(1999)24; 5(1999)19; *Bratstvo* 1(1998)4-5; 2(1998)4-5; 2(1999)6-7; 4(1999)5-6.; 4(1999)3-5.

¹²⁷ Usp. *Bratstvo*, 3(1999)5-6.

¹²⁸ Usp. *Brat Franjo*, 6(1999)23.

Vrijeme mi nije dopustilo da obradim još neke teme, kao: susrete provincijskih, nacionalnih i generalnih duhovnih asistenata, te razgovore s nekima od njih; zatim neke aktivnosti u mjesnim bratstvima FSR-a; susrete-hodočašća FSR-a u Remete; susrete animatora FSR-a; franjevački „Mea culpa“; pisma nacionalnih ministara FSR-a, itd. Možda se pruži prilika za obradu i ovih tema.

2. Drugo razdoblje: bliža priprava preustroja FSR-a

Glavni poticaj ili bolje reći zahtjev za reorganizaciju FSR-a na zemljopisna područja u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini došao je na izbornoj Nacionalnoj skupštini FSR-a, koja je održana od 9. do 11. listopada 1998. kod braće franjevaca u Samoboru. Ovoj skupštini, kapitolu predsjedala je s. Emerenziana Rossato iz Međunarodnog vijeća FSR-a, a u pratnji fra Bena Brevoorta, Indonežanina, generalnoga duhovnog asistenta FSR-a. Zapravo, glavnu riječ je u svemu tome vodio fra Ben Brevoort, franjevac kapucin. Tada je izabrano Nacionalno vijeće FSR-a, koje je trebalo provesti regionalizaciju FSR-a, to jest podjelu FSR-a na zemljopisna područja u nas. To jest, trebala se dokinuti podjela FSR-a po franjevačkim provincijama i uspostaviti zemljopisna područja u koja ulaze članovi FSR-a sva tri ogranka Prvog reda i Trećega samostanskog reda, a dakako s njima i mjesni i područni duhovni asistenti. Budući da je prema Pravilu i Konstitucijama Franjevački svjetovni red jedinstven i autonoman, bilo je nužno i kod nas provesti ovu regionalizaciju, podjelu FSR-a na područja. Dakako, ova podjela tražila je bolji i kvalitetniji život bratstava FSR-a. Na ovoj izbornoj skupštini izabrano je Nacionalno vijeće FSR-a u sastavu: Renato Matić (Zagreb), ministar; Mato Batorović (Ilok) i Marijana Matijević (Osijek), domonistri; vijećnici: Marija Altin (Rijeka), Mihelina Glogoški (Sarajevo), Marina Kranjec (Zagreb), Luka Lopina (Zagreb), Tadija Mamić (Našice), Zdenka Miličević (Čitluk), Zdravka Pavišić (Široki Brijeg), Marija Pillon-Kožul (Zagreb), Marina Rogošić (Omiš) i Mirela Škarica (Zagreb). Ovo novo vodstvo FSR-a zamolilo je provincijale, duhovne asistente, svu braću Prvog reda i Trećega samostanskog reda, te sve članove FSR-a da pomognu u ostvarivanju preustroja FSR-a kod nas. Nije bio nimalo lak zadatak. Novoizabrano Nacionalno vijeće izabralo je Povjerenstvo, koje će raditi na preustroju FSR-a na područja. Već na ovoj skupštini dana je prva skica novih područja FSR-a: pet u Hrvatskoj i četiri u Bosni i Hercegovini. Dakako, područja će imati i svoju Konferenciju područnih duhovnih asistenata. U prvi mah Prvi redovi i Treći samostanski red i dalje će imati prema svojim Konstitucijama provincijske i nacionalne asistente za FSR, koji se u ime svoga Reda i provincije brinu za bratstva FSR-a na njihovom pravnom području. To će se kasnije dokinuti. Fra Ben je na spomenutoj skupštini govorio o vrlo uspješnom preustroju FSR-a na područja u SAD-u, koji je trajao 9 godina. I u Poljskoj je završen preustroj FSR-a na područja, ali bez očekivane duhovne obnove. Italija je u svemu tome u priličnom zastoju. Dakako, dok se u nas ne završi regionalizacija, Međunarodno vijeće FSR-a u Rimu ne može odobriti naš Nacionalni statut FSR-a¹²⁹.

Godišnja skupština Nacionalnog vijeća FSR-a održana je kod braće franjevaca u Samoboru od 8. do 10. listopada 1999. Na ovoj skupštini uz članove Nacionalnog vijeća FSR-a bili su prisutni i ministri provincijali i duhovni asistenti. Glavna tema sastanka bila je provedba područnog preustroja FSR-a Republike Hrvatske, Bosne i Hercegovine, te Jugoslavije, tj. na hrvatskom jezičnom području. Glasovanjem je odlučeno da se upotrebljava termin „područje“. Zaključeno je da na području Hrvatskoga nacionalnog bratstva bude devet područja i da se svako područje može nazivati imenom nekog sveca ili blaženika:

1. **Osječko područje** (Đakovačko-Srijemska, Požeška i Subotička biskupija, sa sjedištem u Osijeku);
2. **Zagrebačko područje** (Zagrebačka nadbiskupija i Varaždinska biskupija, sa sjedištem u Zagrebu);
3. **Riječko područje** (Riječko-Senjska nadbiskupija, Porečko-Pulska i Krčka biskupija, sa sjedištem u Rijeci);
4. **Zadarsko područje** (Zadarska nadbiskupija i Šibenska biskupija, sa sjedištem u Zadru);
5. **Splitsko područje** (Splitsko-Makarska nadbiskupija, Hvarska, Dubrovačka i Kotorska biskupija, sa sjedištem u Splitu);
6. **Hercegovačko područje** (Mostarsko-Duvanjska i Trebinjsko-Mrkanjska biskupija, sa sjedištem u Širokom Brijegu);
7. **Područje Bosanske posavine** (Vrhbosanska nadbiskupija /dio/, sa sjedištem u Tuzli);
8. **Područje srednje Bosne** (Vrhbosanska nadbiskupija /dio/, sa sjedištem u Sarajevu);
9. **Područje sjeverozapadne Bosne** (Banjalučka biskupija, sa sjedištem u Banja Luci).

Kasnije će doći do preimenovanja nekih od ovih područja, a u Bosni je zaživjelo samo jedno područje, ono Bosansko, ako se ne varam. Na ovoj skupštini je određeno da se za Zagrebačko područje održi inicijalna skupština, 11. prosinca 1999. godine, a u ostalim područjima inicijalne skupštine trebale su se održati do 30. lipnja 2000. godine. Isto tako na ovoj skupštini je određeno da godišnji doprinos svakog člana

¹²⁹ Usp. *Brat Franjo*, 6(1998)19-20; *Bratstvo*, 3(1998)4-5.

FSR-a bude 20 kn, od čega dio ostaje Provincijskom vijeću, dio ide Nacionalnom vijeću, a dio Međunarodnom vijeću FSR-a¹³⁰.

Smatram da ovdje prestaje moj dio obrade stanja FSR-a u nas do novog preustroja FSR-a na područja. Možda sam i malo više od toga zahvatio.

ZAKLJUČAK

Vrijeme koje je prethodilo preustroju FSR-a na područja vrlo je bogato, kako je vidljivo iz gornjeg teksta. Jako mnogo je toga učinjeno na dobrobit FSR-a, počevši tamo od nacрта stvaranja novog Pravila FSR-a poslije Drugoga vatikanskog sabora, preko Interobedijencijalnog sastanka franjevačkih provincija hrvatskoga jezičnog područja 1969. godine na Kaptolu u Zagrebu, do odobrenja Pravila 1978. godine. I prije i poslije odobrenja Pravila FSR-a vrhovna uprava ili Međunarodno vijeće FSR-a jako mnogo je radilo na kvaliteti FSR-a. Nacionalne skupštine, vijeća i odbori FSR-a u nas su igrali vrlo važnu ulogu u stvaranju ozračja i stvarnosti kod samostalnosti i autonomije FSR-a. Isto tako Provincijske skupštine, vijeća i odbori FSR-a pojedinih franjevačkih provincija u Hrvatskoj i BiH, odnosno na područjima hrvatskoga jezičnog područja, vrlo ozbiljno su radili oko dobrobiti FSR-a. Pa provincijski godišnji susreti i hodočašća FSR-a, duhovne obnove i duhovne vježbe FSR-a i susreti EUFRE promicali su FSR i išli za postupnim ostvarivanjem jedinstva i autonomije FSR-a. Na jednom susretu Nacionalne skupštine ili vijeća FSR-a prije preustroja na područja rekao sam tadašnjem nacionalnom ministru FSR-a, Stjepanu Lice, da bi bilo najbolje kad bi FSR i dalje ostao u nas podijeljen po franjevačkim provincijama. Naime, meni je izgledao jako dobar taj rad po franjevačkim provincijama s nacionalnom upravom na čelu. Br. Stjepan mi je odgovorio, da to neće dozvoliti više strukture. Tako je i bilo. Moralo je doći do preustroja FSR-a.

Posebno poglavlje je stvaranje i razvijanje Franjevačke mladeži u nas. Iako je FRAMA relativno u nas kasno osnovana, ona je bila i jest vrlo važan čimbenik rasta mladih u ljudskoj i kršćanskoj zrelosti, u nasljedovanju Isusa Krista po primjeru sv. Franje Asiškoga.

Moje zapažanje: prije preustroja FSR-a na područja može se reći da su jednu od glavnih uloga za FSR igrali duhovni asistenti na mjesnom, provincijskom i nacionalnom planu. A sada poslije preustroja to su morali preuzeti članovi FSR-a. Neka im to bude s blagoslovom Božjim! Tako to treba i biti, jer je FSR jedinstven i autonoman. Bogu hvala!

Zagreb, 7. listopada 2010.

fra Augustin Zdravko Kordić,
franjevac konventualac

---

¹³⁰ Usp. *Isto*, 6(1999)19.